Р-70297

Илм ўзни билмакдир

Ма'рифат

МА'RIFAT • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ • معرفت

1931 йилдан чиқа бошлаган | 1997 йил 1 февраль, шанба | Баҳоси сотувда эркин нархда. | № 9 (6906)

Даъват

Тарбиянинг ахлоққа таъсири албатта бордир. Тарбия — бу тамал тоши. У қайси тарафга қўйилса, ўша тараф оғирлашади.

АФЛОТУН.

Ибрат

Қашқадарё вилояти ҳокими Озод Фармонов ҳар ойнинг биринчи ҳафтаси, жума кунини воҳа миқёсида мактаблар куни ва ҳар ой охирги ҳафтасининг жумасини маънавият ва маърифат куни деб эълон қилди.

«УМИД» – ЎЗБЕК ХАЛҚИНИНГ АЗАЛИЙ ОРЗУ-УМИДИ

Маълумингизким, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Иқтидорли ёшларнинг чет элда таълим олишларини қўллаб-қувватлаш «Умид» жамғармасини тузиш тўғрисида» Фармони эълон қилинди. Кўп ўтмай Вазирлар Маҳкамасининг тегишли қарори ҳам чиқди. Яқинда эса худди шу жамғарманинг презентацияси бўлиб ўтди. Мухбиримиз «Умид» жамғармасининг ижрочи директори, Жамғарма Бошқаруви раиси ўринбосари Муқимжон Қиргизбоев билан суҳбатлашиб қайтди.

— Муқимжон ака, Президент фармонидаги ҳар бир бандининг аҳамияти катта. Аммо биринчи саволимни Фармоннинг еттинчи бандидаги фикрдан бошламоқчиман. Унда «Ўзбекистон Республикаси Президенти грантлари бўйича чет элда таълим олиб келган ёш мутахассислар Ўзбекистон учун устивор бўлган соҳаларга давлат томонидан ишга тақсимлансин ва уларнинг иш фаолияти, шунингдек ҳаёти билан боғлиқ бўлган барча масалаларга алоҳида аҳамият берилсин» дейилади. Вазифанинг бу қадар аниқ қўйилишининг боиси нимада?

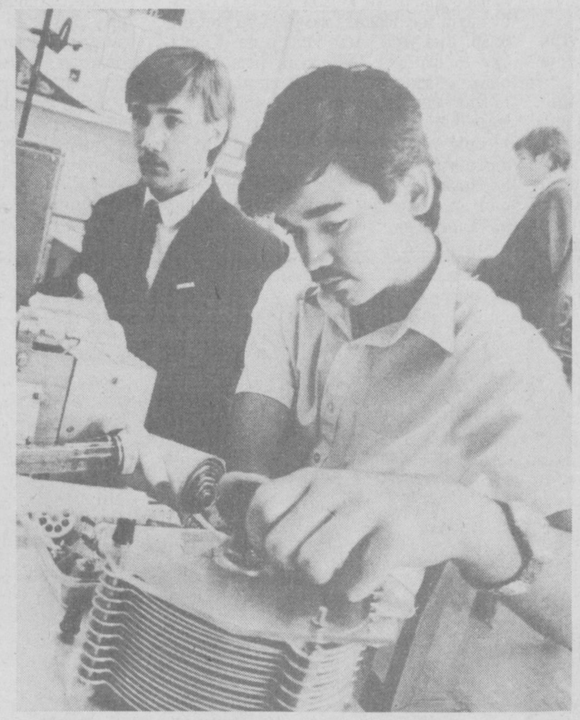

— «Умид» жамғармасининг мақсадларини санасак бу саволингизга ҳам жавоб топилади. Аввало шуни таъкидлаш жоизки, ҳозирги кунда ўзбекистонлик ёшларни хорижда ўқишлари учун чет эл жамғармалари, фирмалар кўмаклашяпти. Лекин ёшлар ўша чет эллик ҳомийлар танлаган илмгоҳлардагина ўқимоқдалар. Ўқиб келгач эса ёшларнинг кўпчилиги фирма ва бошқа шахсий манфаат кўрадиган жойларга талпинмоқдалар.

Президентимизнинг «Умид» жамғармаси эса ватанимизнинг буюк давлат бўлиши учун ўз билимлари, тажрибалари, ғайратини ҳам аямайдиган, фидоий, «элим деб, юртим деб ёниб яшайдиган» ватанпарвар йигит-қизларнинг хорижда таълим ва тажриба олишларини таъминлайди.

— Демак талабаликка танловда ҳам ўзига хос жиҳатлар булар экан-да?

— Албатта. Президент грантини олиш истагини билдирувчи ёшларга, аввало, миллий мустақиллик ғояларига содиқлик, Ватанга содиқ ва муҳаббатли бўлиш, унга фидойилик билан ва беминнат хизмат қилишга тайёр туриш, иқтисодий ва ижтимоий ислоҳотларни амалга оширишга ўз ҳиссасини қўшиш, таълимнинг ўзи танлаган йўналиши бўйича чуқур билимларга эга, албатта, иқтидорли ва дунё қараши кенг бўлиши талаб қилинади. Энди хорижий тиллардан бирини билиши ҳам табиий ҳол ҳисобланади.

Президентимиз томонидан белгиланган жамғарманинг асосий мақсадларига тўхталадиган бўлсак, улардан бири жаҳоннинг тараққий топган мамлакатлари ҳаётидаги, иқтисодиётидаги, фан ва техникасидаги энг илғор, энг ижобий тажрибанинг ёшларимиз томонидан ўрганилиши ва ўзларида мужассамлаштирилишини таъминлаш ҳисобланади. Бу жаҳоннинг илғор тажрибаларини ўрганишга киради. Яна бир мақсад замонавий бошқариш усулларини англашдир. Дарҳақиқат тараққий топган мамлакатларнинг ҳаёт тарзини, маданиятини, иқтисодиётини, бозор муносабатларини ўрганмаган, билмаган ва англамаган ҳолда Ўзбекистон халқи тараққиётининг устивор, ҳал қилувчи йўналишларини, иқтисодиётдаги ислоҳотларни янгича усулда бошқариш мумкин эмас. Жамғарманинг яна бир мақсади адолатга амал қилиш. Бу иқтидорли ёшларга адолат билан тенг имконият яратиш дегани. Сир эмаски, ҳозирга қадар хорижда ўқиш имконияти фақат қариндош-уруғлари, отаонаси ёки бошқа яқинлари ёрдам бериши мумкин бўлган ёшларда бор эди. Кўпчилик иқтидорли ёш йигит-қизларимизда бундай имконият йўқ эди. Адолат мақсадларини кўзлаб Ўзбекистон ривожи учун ўзини сафарбар этадиган, янги билимларга чанқоқ, илғор тажрибаларни ўрганишга интилувчи ёш авлоднинг хорижда таълим олиши ташкил қилинди. Бу ишни Президентимизнинг «Умид» жамғармаси амалга оширади ва биринчи навбатда ватанимиз вилоятларидан, шаҳар ва қишлоқларидан юқоридаги талабларга жавоб берадиган ёш авлод вакилларини танлаб олади. Низомимизда, шунингдек иқтидорли ёшларни танлаб олиш, саралаш ва уқитиш бўйича режа ҳамда дастурлар ишлаб чиқиш, уни таълим тизимига жорий этиш, қобилиятли ёшларнинг нуфузли олимпиада ва танловларда иштирок этишларини таъминлаш ва уларни рағбатлантириш ҳам алоҳида таъкидланган.

— Таълим шакллари ва муддати қандай?

— Жамғарма йўлланмаси бўйича таълим бакалаврлик (4 йилгача), магистратура (2 йилгача) ва тажриба орттириш (1 йилгача) шаклда амалга оширилади.

— Агар мумкин бўлса бошқарув аъзолари, ҳомийлар билан таништирсангиз.

— Жамғарма бошқаруви раиси, Ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки Бошқарувининг раиси Рустам Азимов, бошқарув аъзолари эса Президент девонининг бош консультанти Ш. Аюпов, олий ва ўрта махсус таълим вазири О. Салимов, халқ таълими вазири Ж. Йўлдошев, Фанлар академияси президенти Т. Жураев, Фан ва техника давлат қўмитаси раиси П. Ҳабибуллаев, Тадбиркорлар ва товар ишлаб чиқарувчилар палатаси раиси А. Йўлдошев ва бошқа таниқли кишилар.

Ҳомийларимиз вазирлик, фанлар академияси ва қўмиталардан ташқари, ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки ва бошқа банклар, ассоциациялар, компаниялардан тортиб, Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасию «Зарафшон — Ньюмонт», УзДЭУ автогача, булиб улар жами 40дан ортиқ

— Танлов қачон ва қайси йўналишлар бўйича амалга оширилади?

— Биз бу ҳақда матбуотда, хусусан, «Маърифат» газетасида ҳам эълон берамиз.

ТАҲРИРИЯТДАН: *Мамлакатимизда жуда кўп хайрли ишлар амалга оширилмоқда, ҳаёт тартибга келтирилмоқда. Бунга энг ёрқин мисоллардан бири «Умид» жамғармасининг тузилганлигидир. Айни кунгача чет элда ўқиб қайтган ёшларнинг кўпчилиги ўз манфаатига мос келадиган фирма ёки шунга ухшаган жойларга ўзини урди. Лекин савол туғилади: нега улар хориждан ўрганган илмлари, тажрибаларини Ўзбекистонимиз ривожига татбиқ қилишмайди? Чунки уларни саралаб олишда бир мезон йўқ эди. У ҳам бўлса — ВАТАНГА САДОҚАТ, ВАТАНГА ҲУРМАТ, ВАТАН ТАРАҚҚИЁТИ УЧУН ФИДОЙИЛИК мезонидир. Бунинг замирида катта маъно бор. Бу мезон Президент грантларининг асосий талабидир. Шу маънода «Умид» — ўзбек халқининг азалий орзу умидидир, деб айтсак арзийди.*

ЖУМЛАДА ЖАҲОН

• 28 январь куни Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Ижтимоий масалалар, фан ва маданият мажмуининг мажлиси бўлди. Унда тегишли вазирликлар ва идоралар раҳбарлари иштирок этишди.

• Ўзбекистонда фаолияти ҳозирги босқичда демократик ўзгаришларни чуқурлаштириш борасидаги асосий вазифаларни рўёбга чиқаришга қаратилган республика комиссиясининг навбатдаги йиғилишида инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари ҳимоя қилинишини таъминлаш бўйича ишчи гуруҳ раҳбари, Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили С. Рашидова ахбороти тингланди.

• Республика бош вазири Ў. Султонов раислигида бўлиб ўтган мажлисда республика Вазирлар Маҳкамасининг машинасозлик, кимё ва металлургия комплекси ҳамда ташқи иқтисодий фаолият комплексининг ўтган йилги бажарган ишлари кўриб чиқилиб, амалдаги йилда қилинажак ишлар белгилаб олинди.

• Чеченистонда бўлиб ўтган Президентликка сайловларда Аслан Масхадов умумий сайловчиларнинг 64 фоиз овози билан ғолиб чиқди. Ш. Басаев — 27, З. Яндарбиев эса — 8 фоиз овозга сазовор бўлишди.

• Афғонистон толибонларининг шимолга юришини сусайтириш мақсадида Саланг тепалигига чекинаётган қарши кучлар ер ости йўлига олиб борувчи шоссени портлатишган. Халқаро Қизил Хоч комитетининг баёнот беришича, толиблар ўзлари босиб олган шимолий ҳудудлардан Кобулга 90 мингга яқин кишини жўнатди.

• АҚШ Президенти Билл Клинтон Хитой ҳукуматининг Гонконгда сиёсий эркинликни чегаралашга бўлган ҳаракатлари билан Хитой инсон ҳуқуқларига риоя қилишда унинг умидларини пучга чиқарганлигини таъкидласа-да, бироқ Вашингтоннинг Хитой билан иқтисодий ҳамкорлигини кучайтириш тўғрисидаги таклифини қўллаб-қувватлаяжагини айтмоқда.

ДТМ
ДАВЛАТ ТЕСТ МАРКАЗИ
АХБОРОТНОМА

Абитуриент-97

ТЕСТ МАРКАЗИНИНГ «АХБОРОТНОМА»СИ

Бу йил ҳам абитуриентлар, уқитувчилар учун Давлат тест маркази «Ахборотнома» чиқаришда давом этяпти. Таҳририятимизга уларнинг 2 та янги сони етиб келди. Маълумингизким, 1997 йил тест синовларида «Ахборотнома»нинг утган йилги (1-15) сонларида босилган тестлардан ҳам фойдаланилади.

Журналнинг 1-сони Бош муҳаррир мурожаатномаси билан бошланади. Унда ўзбек тили ва адабиёти, рус тили ва адабиёти (иккинчи тил), тарих, география, биология, кимё, математика, физика, инглиз, француз ва немис тилларидан янги тест материаллари берилган.

«Ахборотнома»нинг 2-сонида эса ўзбек тили ва адабиёти, рус тили ва адабиёти (иккинчи тил), тарих, география, биология, кимё, математика, физика, инглиз, француз ва немис тилидан тест материалларини уқишингиз мумкин.

Ҳар бир журналнинг охирги саҳифасида яна шундай фикр ҳам борки, уни сўзма-сўз эътиборингизга ҳавола этсак, фақат фойда келтириши шубҳасиз: «Журналда нашр этилган тест топшириқларини уқув юртларингизда апробация (синов — ред.)дан ўтказишингизни ва шу асосда фикр-мулоҳазаларингизни бизга (Тест марказига — ред.) юборишингизни сўраймиз».

Абитуриентларимизга эса бу «Ахборотнома»ларни топиб уқишни маслаҳат берамиз.

Дўст ачитиб гапирар

СОВУҚ СИНФХОНАЛАР, ИЛИҚ ХОТИРАЛАР

Утган йили шу пайтларда қишлоққа боргандим. Мен туғилган макон Фарғона вилоятининг Бешариқ туманида. Шу тупроқ мен учун қадрдон, азиз. Унинг ютуғидан қувонаман, камчилигидан қайгураман.

Дашт маҳалладаги Фозилжон ака айтдики, бу домлаларинг болаларга дарс ўтмай қўйди. Эртага фарзандлар тақдири нима бўлади?

— Наҳотки?! Сал ошириб юбормадингизми?!

— Рост гап. Қаҳрамонлар кийиниб чиқиб кетади, соат ун бўлмасдан кириб келади. Мактабга борсам, домлалар қоровулхонада исиниб ўтиришибди. Синф хоналари совуқ дейди. Нима деярмни билмай қайтиб келдим.

Болалар уч чақирим жойга пиёда келади. Мақсад — озгина билим ўрганиб кетиш.

Қайтуга тушдим. Бирон нарса ёзай десам, факт керак. Бунинг устига айб уқитувчиларда эмас. Дардимни ичимга ютдим. Чунки аксарият мактабларда аҳвол шундай эди.

Бу — утган йилги гап.

Яқинда яна қишлоққа бордим. Нима бўлсаям бор аҳволни рўй-рост ёзаман деб қунглимга тугиб қўйдим. Майли, далил кам десинлар, бошқа десинлар. Барибир, ёзаман. Чунки болалар бизнинг келажагимиз, дея ҳайқиргандан кўра, тўғри гапни айтиб, дакки эшитган афзал.

Минг шукрки, ишим енгил кўчди. Уқувчилар орасида ҳам, уқитувчилар орасида ҳам узгача бир кайфият, узгача руҳ кўрдим. Аввалги йўқчилик қайғуси, тушкун кайфият барҳам топганди. Мактабга янгича руҳ — мустақиллик руҳи кириб борганди. Бу гапим сизга эриш туюлар. Лекин, мен шуни ҳис қилдим, ҳис қилганим баробарида, ўзимни дунёдаги энг бахтиёр одам дея ҳис қилдим.

Шу куни 29-ўрта мактаб уқитувчилари ва уқувчилари узлари

(Давоми 3-бетда)

Ташаккур ва талаб

«Ма'рифат» ЎҚУВЧИЛАРИ ЯНА КЎПАЙДИ

Янги йилдаги илк сонимизда газетамизнинг 1997 йил учун республика бўйича энг кўп муштарийли бўлганини таъкидлаб, барча-барча зиёлиларимизга миннатдорчилик изҳор этгандик. Февраль ойининг биринчи кунида чиқадиган ушбу сонимизда ҳам бу миннатдорчилигимизни яна 3050 кишига билдириш истаги туғилди. Илоҳо март ойида ҳам шундай мажбуриятни бажариш насиб этсин! Раҳмат сизларга, азиз зиёлилар! Жами ададимиз эса 48620 нусха.

Биз ҳам ўз навбатида газетамизни янада қизиқарли, ранг-баранг чиқаришга, долзарб муаммоларни кўтаришга, маънавиятимизни юксалтирадиган замонавий, тарихий мавзуларни ёритишга, илғор тажрибаларни мунтазам бериб боришга ҳаракат қиламиз.

Бир муштариймиз бизга мактуб йўллаб, атайин 3 ойга обуна бўлганларини, агар газетамизни яхши чиқараверсак, қолган ойларга ҳам обуна бўлишларини шарт сифатида изҳор этибдилар. Бу биргина муштарийимизнинг талабини кўпчилик номидан қабул қиламиз. Лекин мактуб соҳиби газетанинг яхши чиқиши учун истак-хоҳишлари, таклифлари, албатта, танқидий фикрларини билдирсалар эди, бу газетамиз ишига ўз таъсирини кўрсатарди. Биз сизлардан таклиф, истакларни кутиб қоламиз.

Яна бир фикр. Яқинда вилоят халқ таълими ходимлари билан учрашув ўтказганимизда Қашқадарё вилояти Касби туман ҳунар лицейи уқитувчиси Асқар Боқиев газетани ҳар икки ҳафтада бир марта олаётганлари, олганда ҳам айрим-айрим сонларини беришаётганидан нолиб қолди. Алоқа бўлимидагилар «тахламда кам келган»ини рўкач қилишаркан. Бунга мутасадди ташкилотларнинг эътибор беришларини сўрардик. Чунки бундан газетамизнинг келгуси йил учун битта муштарийси озайди, деган маъно келиб чиқади. Ахир муштарий тўлаган маблағига етарли газета олмаса, албатта келгуси йили обуна бўлмайди-да. Шунинг боис барча алоқа бўлимларидан илтимосимиз ҳам шуки, муштарийларимизнинг кунгилларига озор етмасин — газеталарининг ҳар бир сонини олишсин.

ДОИМО БИРГА БЎЛАЙЛИК, АЗИЗ МУШТАРИЙЛАР!

Директор минбари

ИНТИЗОМЛИ БОЛАГИНА ТИНИҚ ФИКР ЮРИТАДИ

Болани вояга етказишдан, тарбия этишдан ҳам оғирроқ, машаққатлироқ меҳнат йўқ. Ота-онани-ку, гапирмай қўя қолай. Буёқда мактаб уқитувчилари ҳам ҳар бир бола учун, гапни сал ҳазилга буриб айтганда, бир мисқолдан бўлса-да жонидан азиз асабларини, умрини эринмай улашиб чиқади. Бироқ улар бу ишлари учун сира афсус чекмайдилар. Ахир ҳеч қанча вақт ўтмай меҳнатининг самараси қурина бошлагандан кейин нима учун афсуслансин?

Мен дастлаб кўпчиликнинг ишонч-эътибори билан туман марказидаги ана шу 2-ўрта мактабга директор этиб тайинланган кунимданоқ ишни мактаб уқувчиларининг тарбиясини такомилга етказа боришдан бошлаганман. Чунки тарбияси мукаммал бўлмаган боладан аъло баҳо ёхуд бирон-бир яхшилик кутиб бўлармиди? Ишни шу йўсинда бошлаганимнинг яна бир сабаби шунда эдики, илгари, яъни собиқ совет тузуми даврида бизнинг мактабимиз тумандаги рус тилига ихтисослашган ягона мактаб эди. Бу-ку, майли. Замона зайли-да, дея қўл силтаб қўйса бўларди. Лекин энг ёмони, бу мактабга унча-мунча одамнинг боласи қабул қилинавермас, уқувчиларнинг аксарият қисми ё русийзабонларга мансуб ёки казо-казоларнинг фарзандлари эди. Хўш? Шундай бўлса нима қилибди, дерсиз? Ҳа-а, ҳамма гап ана шунда-да! Тағин бу гапларимдан ўша даврда уқитиш сифати жа-а яхши бўлган, уқитувчилар ҳам обдон саралаб қабул қилинган бўлишса кера-ак, деб ўйламанг. Йўқ, мен ҳар кимнинг юзига қараб, албатта, шундай бўлган, деб ҳам айтолмайман. Чунки ўша даврнинг талаби, эҳтиёжлари-

(Давоми 3-бетда)

Ўқувчилар олимпиадасига бағишланган саҳифамиз 2-бетда.

Ўткир бурчак

— Тойчоғим, мана 5-синфга ҳам кўчиб олдинг. Бу йилги мисолларни даданг ҳам ечаолмаяпти, энди нима қиламиз?

Валижон АБДУЛЛАЕВ чизган сурат.

МММ ХАБАРЛАРИ

ТААССУРОТЛИ ТАДБИР

Урганч шаҳридаги 18 кутубхонада хайрли бир тадбир ташкил этилди. Буюк шоир, драматург, ёзувчи, таржимон Шукур Саъдулланинг 85 йиллигига атаб баҳс-мунозара ўтказилди. Унда тумандаги А. Беруний номли мактабнинг юқори синф уқувчилари иштирок этдилар. Ўтказилган тадбир бир ижодкор ҳақида уқувчилар тасаввурини оширишда аҳамиятли бўлди.

НИМА ЭКСАНГ, ШУНИ ЎРАСАН

Келажагимиз ёшлар қўлида. Яқинда Бухоро вилояти Зандани қишлоқ маданият уйида бир гуруҳ юқори синф уқувчилари билан ўтказилган «Инсон одоби билан гўзал» мавзуидаги савол-жавоб кечаси бунга яққол мисол булаолди. Кечада туман хотин-қизлар кенгашининг раисаси Малика опа Қиёмова сўзга чиқиб, ёшларнинг юриш-туриши, муомала маданияти, ёшларга хос ўзбекона урф-одатлар тўғрисида гапирди. Шундан сунг уқувчилар ўзаро юқоридаги мавзулар асосида баҳс-мунозаралар юритдилар. Кеча сўнггида ёшлар ўртасида маънавиятимиз ва маърифатимиз билан боғлиқ тадбирларни тез-тез ўтказиш режалаштирилди.

БИЛИМДОНЛАР БАҲСИ

Куни кеча Наманган шаҳрида вилоят «Камолот» ёшлар жамғармаси ташаббуси билан вилоятдаги ўрта махсус билим юртлари талабалари ўртасида билимдон ёшларнинг «Эврика» интеллектуал уйин конкурсининг якунловчи босқичи ўтказилди.

Саралаш уйинларида Чуст педагогика билим юртининг «Турон», Учқўрғон иқтисодиёт коллежининг «Ўзбекистон», Чортоқ тиббиёт билим юртининг «Шифокор» ҳамда Тўрақўрғон механика-иқтисодиёт коллежининг «Алгоритм» жамоалари ўзаро баҳслашдилар.

Қизиқарли ўтган бу мусобақада «Алгоритм» жамоаси топқирлик ва билимдонликда бошқа жамоалардан устун келиб, вилоятда илк бор ўтказилган интеллектуал уйин конкурсининг ғолиби бўлишга эришдилар.

МУАЛЛИФЛАР: М. КАРИМОВА, Ф. ЖУМАЕВА, Ҳ. ШАГИАҲМЕДОВ.

МММ ХАБАРЛАРИ

Олимпиада — 97

СЎЗ ИЧРА АҚЛ ЯШИРИН

Ҳамал ойи яқинлашгани сайин таҳририятимизга келаётган хатлар оқими ҳам бир қадар кўпаяди. Муҳими, илғор муаллимлар, ота-оналар, жамоатчилик вакиллари давлат аҳамиятига молик тадбир — мактаб ўқувчиларининг фанлар олимпиадасига бефарқ эмасликлари кишини қувонтиради. Мактубларда иқтидорлиларнинг туман ва вилоят олимпиадаларини янада такомиллаштириш, унинг нуфузини ошириш, жумладан, барча иштирокчиларни битирув имтиҳонларидан озод этиш, III тур вилоят беллашувларида 1, 2, 3-ўринларни эгаллаганларга имтиёзлар бериш, шунингдек, улар учун махсус мукофотлар жорий этиш каби таклиф ва мулоҳазалар акс этган. Муаллифлар иқтидорли ўғил-қизлар бахсида тасодифий учраб қолаётган айрим камчиликларни бартараф этиш юзасидан ҳам таҳлилий фикр билдирганлар.

Биз Республика Таълим маркази директори, ташкилий қумита аъзоси, психология фанлари доктори, профессор Ғайрат Баҳромович ШОУМАРОВга учрашиб, III босқич вилоят олимпиадалари якунлари, умумтаълим фанлари олимпиадасини ўтказувчи Республика қумитаси ва ишчи гуруҳи аъзолари вазифалари, олимпиада қачон ва қай тартибда ўтказилишига боғлиқ саволларга жавоб беришни ҳамда юқоридаги таклиф ва мулоҳазаларни шарҳлаб ўтишни илтимос қилдик.

— Фан олимпиадаларининг учинчи вилоят босқичи ташкилий томонлари ҳар жиҳатдан уюшқоқлик билан утди. Меъёрий ҳужжатлар маҳаллий газеталарда чоп этилди, омма ўртасида тушунтириш ишлари олиб борилди. Буни Республика Таълим маркази томонидан вилоятларга юборилган масъул ходимлар ҳам тасдиқлашди. Масъул ходимлар учун Республика Халқ таълими вазирлигининг 1996 йил 5 июндаги «1996—97 ўқув йилида Узбекистон мактаблари ва ҳунар-техника таълими муассасалари ўқувчиларининг умумтаълим фанлари бўйича Республика олимпиадасини ўтказиш ҳақида»ги 160-сонли буйруғи, шунингдек, «Узбекистон Республикаси ўрта умумтаълим мактаблари ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчилари учун олимпиаданинг учинчи босқичини ўтказиш бўйича тавсиялар ва баҳолаш мезонлари» ҳужжатлари асос булиб хизмат қилди.

Олимпиаданинг учинчи босқичи фанлар хусусиятларига қараб I, II, III турда ўтказилди. Тест-синов топшириқлари ва амалий саволларга мукаммал ва ҳар томонлама жавоб берган ўқувчи I-ўринга муносиб деб топилди. Жойларда тузилган аппеляция комиссияси олимпиаданинг учинчи босқичи адолатли булишига ҳар томонлама ёрдам берди. Айрим вилоятлардан тушган аризалар атрофлича таҳлил қилинди, текширилди.

Утган йилдагидек, қорақалпоқ тили бўйича Қорақалпоғистон Республикаси фан олимпиадасида 1, 2, 3-ўринни олган ўқувчиларга олий ўқув юртига кириш учун имтиёзли гувоҳнома берилади.

Олимпиаданинг якунловчи босқичи ўқувчиларнинг баҳорги таътил кунлари (25—30 март) Тошкент шаҳрида 18 та фан бўйича тест топшириқлари асосида компьютерларда ўтказилади. Умумтаълим фанлари олимпиадасини ўтказувчи Ташкилий қумита аъзолари томонидан амалга ошириладиган тадбирлар, шунингдек, ишчи гуруҳи вазифалари қатъий тартибда белгиланган. Ҳозир Республика олимпиадасининг якунловчи босқичининг юксак савияда ўтказилишини ва олимпиада синовлари холисона, ҳаққоний баҳоланиши мақсадида қатор ишлар амалга оширилаяпти. Вилоятларда ғолиб чиққан ўқувчиларнинг барча ишлари муҳрланган конвертда марказимизга топширилган. Марказ қошида ҳар бир фан бўйича беш кишидан иборат эксперт гуруҳи тузилмоқда. 1997 йил 15 февралгача вилоятлар вакиллари ишни қайта текширилади. Эксперт гуруҳи тасдигидан ўтган ғолиблар рўйхати вазирликка тақдим этилади ва улар вазирлик буйруғи билан IV босқич Республика олимпиадаси иштирокчилари рўйхатига киритилади.

Марказимизда 20 та фан бўйича тест-синов топшириқлари тайёрланди. Улар сейфда махфий сақланади. Албатта, топшириқлар мактаб дастури асосида булади. Бироқ вилоят ғолиблари иқтидорли ўқувчилар бўлганлиги боис менинг тасаввуримда уз фани бўйича мактаб дастури билан чекланмайди. Шундагина у ғолибликка даъвогар булиши мумкин. «Сўз ичра мудом ақл яшириндир» дейилганидек, ҳар бир саволга пухта ўйлаб жавоб берилса, яна ҳам яхши булади.

Айни кунда жойларда муаллимлар томонидан фан олимпиадалари нуфузини ошириш тўғрисида, жумладан, олимпиада иштирокчиларини битирув имтиҳонларидан озод этиш, учинчи босқич вилоят беллашувларида 1, 2, 3-ўринларни эгаллаганларга имтиёзлар бериш, яъни вилоятда фаолият кўрсатаётган ўқув юртларига (лицей, коллеж, техникум) имтиҳонсиз кириш каби оғзаки гаплар айтилаяпти. Бу сингари ва бошқа муаммоларни жойида ҳал қилиш мумкин. Бунга озгина меҳнат кифоя. Масалан, юқоридаги масала бўйича вилоят раҳбарлари фақат вазирликка асосли таклифлар билан киришлари лозим...

Ҳукумат қарорига асосан олий ўқув юртларига кириш имтиёзини берувчи гувоҳномага даъвогарлар олимпиада якунлари бўйича топшириқларни бажариш жараёнида 76—100 балл тўплаган ва биринчи, иккинчи, учинчи ўринларни эгаллаган иштирокчилар орасидан танланади. Совринли (1, 2, 3) ўринларга даъвогарлар бир эмас, бир неча нафар, яъни баллар тенг булиб қолган ҳолларда ҳакамлар ҳайъати томонидан иштирокчиларни 10 тадан қўшимча топшириқлар билан синовдан ўтказиш тавсия этилади.

Ҳуллас, умумтаълим фанлари бўйича Республика олимпиадасининг якунловчи босқичи юқори савияда утади, дейишга барча асослар бор. Буни фан олимпиадалари Республика ташкилий қўмитаси ҳамда ишчи гуруҳи аъзолари ишчанлик кайфиятидан ҳам сезса булади.

Курбонбой МАТҚУРБОНОВ суҳбатлашди.

Таклиф

ОЛИМПИАДА НУФУЗИНИ ОШИРИШ ТАРАФДОРИМАН

Ўқувчилар олимпиадаси деса ўйланиб қоламан. Нима учун дейсизми? Эшитинг: туман олимпиадаси ғолиби вилоят олимпиадасида қатнашади. Масалан, Чироқчида 120 та мактаб (Кўкдаладан ташқари) орасида биринчи ўринни олган бир ўқувчи бир фандан вилоят олимпиадасида бориш бахтига муяссар булади. Унинг меҳнати учун бир парча қоғоз тегади ё тегмайди.

Яқинда 3-4 январь кунлари Қашқадарё вилоят олимпиадаси булиб утди. 4 январь куни инглиз тили фани бўйича вилоят олимпиадаси Қарши шаҳридаги Фурқат номли ўрта мактабда булиб ўди.

Китоб шаҳридаги лицейнинг ўқувчиси 50 та тестнинг ҳаммасини тўғри ечиб, 100 балл тўплади ва биринчи ўринни олди.

— 11-синфга ҳафтасига 14 соат инглиз тилидан дарс бераман, — дейди ғолиб ўқувчи таълим олган лицейнинг тажрибали инглиз тили муаллими Муҳаммадихон Ғаффоров биз билан суҳбатда. — «Ахборотнома»лардан 26 вариант тест тайёрладим. Ҳар бир тест варианти 50 саволдан иборат эди. Демак, ўқувчи 50 та тўғри жавобни топиши учун 250 та жавобни ғалвирдан утказиши шарт. Ёки 6500 та жавоб ичидан 1300 та тўғри жавобни танлаши даркор.

— Калитни ўзи тузди, — дейди домла камтарона. — Мен эриндим.

— Шогирдингизга ҳам, узингизга ҳам балли! — дедим устоз Муҳаммадихон Ғаффоровга.

Биз бу интервьюни ғолиб бўлиш осон эмаслигини таъкидлаш учун келтирдик, холос. Аслида айтмоқчи булган фикримиз бошқача, яъни китоблик ўқувчи республика олимпиадасида Қашқадарё шаънини ҳимоя қилади. Балки бу катта мусобақада ҳам юқори ўринни олар. Биз унга омад тилаймиз. Қисқаси, 16 фандан 16 ўқувчи республика олимпиадасига боради. Қолганлар изига қайтади: ҳатто 86 балл тўплаган ғузорлик ҳам, ундан камроқ балл тўплаган чироқчилик бола ҳам... Уларга ҳеч қандай имтиёз йўқ.

Насиб булса, бир куни республика олимпиадаси ҳам булади. Унда 12 вилоятдан ва катта шаҳарлардан олимпиада ғолиблари, яъни бор-йуғи 200 атрофида ўқувчи иштирок этади. Ва... 16 фандан биринчи ўринни олган 16 ўқувчи республикамизда олий мактабларга имтиҳонсиз қабул қилиниш бахтига муяссар булади.

Ҳар йили тахминан 25000 ўқувчи талабаликка қабул қилинишини эътиборса олсак, олимпиада ғолиблари бу рақамнинг неча фоизини ташкил этади? Ҳатто бир фоизини ҳам ташкил этмаслиги кундай равшан!..

Вилоят бўйича биринчи бешликни эгаллаганлар вилоятдаги олий ўқув юртларига кириш ҳуқуқини қўлга киритсалар, республика олимпиадасида ҳам 1-ўрин соҳиблари эмас, 1-5-ўрин соҳиблари олий мактабларга, қолган ўринни эгаллаганлар эса техникум ва коллежларга имтиҳонсиз кирсалар нур устига аъло нур булади.

Гапнинг индаллоси шуки, 25000 талабадан 1000 нафари олимпиадачилар булган тақдирда ҳам, бу умумий талабаларнинг 4 фоизини ташкил этаркан, холос.

Яна бир нарсани таъкидлашни истардимки, ўрта мактаб ва лицей мактабларни бирга қушиб олимпиада утказиш ҳақиқатга туғри келмайди. Ахир, лицей ўрта мактабнинг белини синдириши табиий ҳол-ку?!

Масалан, Китоб шаҳридаги лицей ўқувчиси бир ҳафтада 14 соат инглиз тилидан сабоқ олса, чироқчилик мактаб ўқувчиси эса бир ҳафтада 2 соат инглиз тилини ўрганади. Бундан ташқари, у 3 ой пахтазорда жавлон уриб, олимпиадага қадам қўймоқда. «Правец» ЭҲМ эса тумандаги 120 та мактабнинг бор-йуғи 3-4 тасида бор, холос.

Ҳуллас, мактаб ва лицей олимпиадалари алоҳида-алоҳида ўтказилса, мақсадга мувофиқ булади.

Қисқаси, ғирт ташвиш. Лекин ташвишга яраша натижа булса ҳордигинг чиқиб кетади...

Ўроқ РАВШАН, Қашқадарё вилояти Чироқчи туманидаги Чўлпон номли 7-таянч мактабнинг олий тоифали инглиз тили фани ўқитувчиси.

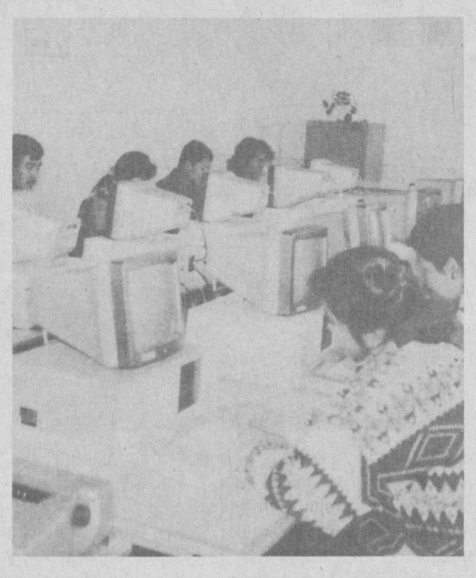

Истеъдод

АКА-УКАНИНГ ЯНГИ ПАРВОЗИ

Дейдиларки, ёшликда олган илм — бамисоли тошга ўйилган нақшдир. Неча-неча асрларнинг тажрибасида бу нарса уз исботини топган. Шунинг учун илму урфон йўлини тутганлар фарзандларини болалигидаёқ ўқиш-ўрганишга мойил қилишган. Бизнинг замонамизда ҳам болаларини илм олишга ундаётганлар, шунга шарт-шароит яратиб бераётганлар ҳам оз эмас.

— Термиз шаҳридаги узбек-турк лицейининг 11 ва 9-синфларида таҳсил олаётган ака-ука Альберт ва Альфред Хамидуллинлар ҳам ёшликнинг бебаҳо дақиқаларини зое кетказмасдан илм олаётган, узларини катта парвозларга шайлаётган гайратли ва салоҳиятли ўсмирлардандир. Агар ёдингизда бўлса, утган йили мактаб ўқувчиларининг вилоят олимпиадасида Альберт 10-синфда ўқиб тургани ҳолда 11-синф ўқувчилари билан бир сафда туриб математика фанидан қатнашди ва биринчи ўринни олди. У республика олимпиадасида қатнашиш ҳуқуқини ҳам қўлга киритган эди. Афсуски, Низомдаги айрим талаблар тўғри келмагани учун Альберт республика олимпиадасида қатнаша олмади. Укаси Альфред ҳам вилоят олимпиадасида математика бўйича қатнашиб, 2-ўринни қўлга киритган эди.

Ака-укалар бу йилги олимпиадага ҳам катта ҳозирлик кўришди. Натижа эса кутилганидан ҳам зиёда бўлди. Мактаб ўқувчиларининг вилоят олимпиадасида математика фанидан иштирок этган 11-синф ўқувчиси Альберт Хамидуллин чуқур билимга эга эканлигини намойиш этди ва узил-кесил биринчи ўринни олди. Унинг салоҳияти ва иқтидорига мутахассис муаллимлар тан беришди. Энди Альберт республика олимпиадасида ўз билимини намойиш этиш имкониятига эга бўлади. Ҳуллас, ака-ука учун бу йилги олимпиада янада муваффақиятли утди.

Дарвоқе, ака-укаларнинг тенгдошларига ибрат буладиган жиҳатлари бир талай. Улар одоб ва ахлоқда комилликка қараб бораётган ўсмирлардир. Яна бир томони шундаки, улар тил ўрганишга жуда қизиқадилар ва бу борада ҳам яхши натижаларга эришмоқдалар. Бугунги кунда Альберт ва Альфреднинг ўзбек, рус, турк, инглиз тилларини мукаммал ўзлаштиришган. Шунингдек, спорт уларнинг жони-дили. Масалан, Альберт шахмат устаси, Альфред эса бундан уч йил аввал каратэ бўйича оқ камар соҳиби бўлган эди.

Уз-узидан равшанки, утилаётган фанларни чуқур ўзлаштириш, бир неча тилни пухта эгаллаш, спорт соҳасида муваффақиятга эришиш шунчаки узи буладиган иш эмас. Бунинг учун вақтдан ўта унумли фойдаланиш, тинимсиз ақлни чархлаб бориш керак булади. Бунга эришмоқ учун эса, энг аввало, кўпчилик ўсмирларда буладиган танболлик, эринчоқлик устидан тўлиқ ғалаба қилиш лозим. Таъбир жоиз бўлса, Альберт ва Альфредлар ана шу нарсанинг удласидан чиқа олишган. Улар илмнинг поёнсиз ва ғоятда баланд довони сари камолн ихлос билан оҳиста-оҳиста юқорилаб бораётган ақлли, истеъдодли ўсмирларимиздандир. Уларнинг бугунги кунда эришаётган илк ютуқлари бизда катта умидворлик туйғусини ҳосил қилмоқда. Албатта, ҳар қандай истеъдод ҳам жиддий эътиборни, ғамхўрликни талаб қилади. Гоҳо зеҳни, иқтидори паст бўлган ёшларнинг биринчи ўринларга, алоҳида эътиборга лойиқ топилиши, афсуски, баъзи салоҳиятли ўқувчиларнинг, илмга муносиб ёшларнинг йўлини тўсади. Сурхон воҳасининг қобилиятли, зеҳни ўткир ўсмирлари сафида турган Альберт ва Альфредларга олимларнинг, мутахассислар ва тегишли муассасаларнинг аҳамият беришини истардик. Чунки бундан фақат ютиш мумкин.

Утган йилнинг декабрь ойида Бухоро шаҳрида Америкада ўқиш учун танлов бўлди. Бунда Сурхондарёдан 20 нафар пешқадам ўқувчи иштирок этди. Ана шу ўқувчилар орасида Альфред ҳам бор эди. У инглиз тили бўйича танловда қатнашди. Ўқувчиларни америкалик мутахассис ўқитувчилар имтиҳон қилишди. Унинг натижалари маълум бўлмагунга қадар хулоса чиқаришга вақт эрта. Лекин умид ва ишонч барчамизнинг ҳамроҳимиздир.

Шу йилнинг март-апрель ойларида Туркиянинг Анқара шаҳрида ўқувчиларнинг математика бўйича халқаро мусобақаси булади. Альфред айни кунларда ушбу мусобақага қизғин тайёргарлик кўрмоқда.

Мамлакат Президенти Ислом Каримовнинг «Ёшлари билимдон юртнинг келажаги буюқдир», деган гапи бор. Келажаги буюк буладиган мамлакатимизнинг Альберт ва Альфред сингари салоҳиятли, зеҳни ўткир, илмга ташна фарзандлари ҳам кўп бўлсин, омон бўлсин. Шу ўринда яна бир нарсани айтиш керакки, мамлакатимиз Президентининг шу йил 7 январда қабул қилган «Узбекистон Республикаси Президентининг иқтидорли ёшларнинг чет элда таълим олишларини қўллаб-қувватлаш «Умид» жамғармасини тузиш тўғрисида»ги Фармони илм йўлида саъй-ҳаракат қилаётган ёшларимиз учун қўнгилдаги иш бўлди. Мазкур Фармонда «қобилиятли ёшларнинг нуфузли халқаро олимпиада ва танловларда иштирок этишини ташкил қилиш ва уларни рағбатлантириш, шунингдек, етакчи чет эл олий ўқув юртлари ва илмий марказлари, таълим йўналишида фаолият кўрсатаётган халқаро ва хорижий ташкилотлар ва жамғармалар билан узаро ҳамкорлик муносабатларини ўрнатиш» кераклиги алоҳида уқтириб утилган. Шундай экан, Альберт ва Альфред каби илмпарвар ёшлар учун катта имкониятлар эшиги очилмоқда.

Маҳмуд АБУЛФАЙЗ.

Хабар

ЖАРАЁН ВИДЕОТАСВИРГА ОЛИНДИ

Яқинда Қорақалпоғистон Республикаси мактаблари ўқувчиларининг учинчи босқич олимпиадалари Нукус шаҳрида бўлиб ўтди. Тадбирнинг юксак савияда утиши учун барча имкониятлар ишга солинди. Бир неча кун давом этган олимпиада иштирокчилари учун ётоқхона, иссиқ овқат ва транспорт воситаси ижобий ҳал қилинди, олимпиада материаллари барвақт тайёрланди, ҳайъат аъзолигига ҳар бир фаннинг энг билимдон ўқитувчилари киритилди.

Қорақалпоғистоннинг барча шаҳар ва туманларидан келган 150 нафар ўқувчи ўз билимларини тест асосида синашиб, ғолиблик учун курашдилар. Олимпиада жараёни қандай ўтаётганлиги видеотасвирга олинди, унда ота-оналар ҳам холис кузатувчи сифатида иштирок этишига рухсат берилди.

Ҳайъат аъзолари ғолибларни аниқлаб, уларнинг исм-фамилияларини эълон қилди. Ғолиблар орасида фахрли биринчи ўринларни олган ўқувчилардан қуйидагилар бор: Жунаргул Қаниязова (қорақалпоқ тили бўйича, Чимбой тумани 11-синф), Илмира Изатуллаева (узбек тили ва адабиёти фани бўйича, Беруний шаҳри, 11-синф), Ғафур Бекмуротов (география бўйича, Хўжайли шаҳри, 11-синф), Гулнора Реймова (француз тили бўйича, Хўжайли шаҳри, 11-синф), Шуҳрат Тонготаров (физика бўйича, Амударё тумани, 11-синф), Рустам Содиқов (кимё фани бўйича, Нукус шаҳри, 11-синф), Равшан Алжанова (қозоқ тили бўйича, Беруний шаҳри, 11-синф), Бозоргул Авезова (туркман тили бўйича, Тўрткўл тумани, 11-синф), Исмат Бекбергенов (биология бўйича, Нукус шаҳри, 11-синф).

Олимпиада якунларига бағишланган йигилишда ғолиб ўқувчиларни Узбекистон Халқ таълими вазирлиги номидан Республика Таълим марказининг бўлим бошлиғи Нормат Қурбоев, Қорақалпоғистон республикаси халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари Таваккал Абдухолиқов, олимпиадани ўтказиш ташкилий қумитасининг раиси Тамара Утамбетова ва бошқалар самимий табриклашди. Ғолибларга диплом ва мукофотлар топширилди.

Ғойиб ЁҚУБОВ, ўз мухбиримиз.

Тажриба, натижа, мулоҳаза

ТАКЛИФИМ ИНОБАТГА ОЛИНСА...

Мамлакатимизда мактаб ўқувчиларининг фан олимпиадаларини ўтказиб туриш яхши анъана булиб қолди. Олимпиадалар иқтидорли ўқувчиларни танлашда, ўқитувчиларнинг меҳнатини курсатишда асосий мезон булиб хизмат қилади. Кўпгина ўқувчилар қатори мен дарс бераётган биология фанидан ҳам ўқувчиларим туман, вилоят ва ҳатто республика олимпиадаларида муваффақиятли қатнашиб келмоқда. Бундай муваффақиятлар узининг мевасини беряпти. Олимпиадаларда муваффақиятли қатнашган собиқ ўқувчиларим ҳозирги кунда тиббиёт олий ўқув юртларида, университетларнинг биология куллиётларида таҳсил олишмоқда.

Демоқчиманки, олимпиадалар ўқувчиларни узи севган фанлари бўйича пухта билим олишга ёрдам беради, чунки олимпиадага тайёргарлик кўриш давомида ўқитувчи ўқувчи билан бир неча ойлаб, ҳатто йиллаб якка тартибда иш олиб боради. Фақат 45 дақиқа давомида бериладиган оддий дарс билан ҳозир олимпиада синовларида бирор ижобий натижага эришиш қийин. Шунинг учун фан олимпиадаларига булган эътиборни бугунги кунда янада ошириш лозим, деб ўйлайман.

1994-1995 ўқув йилига қадар республика олимпиадалари 9, 10, 11-синф ўқувчилари ўртасида утказиб келинди. Мана, икки йилдирки, бу олимпиадалар фақат 11-синф ўқувчилари ўртасида булиб ўтяпти. Бу чеклаш ўқитувчилар билан ўқувчилар ўртасида норозиликка сабаб бўлмоқда. Биз чеклашнинг сабабини мутасадди раҳбарлардан сўраганимизда, улар маблағ етишмаётганлигини рўкач қилиб кўрсатмоқдалар. Ҳайронман, наҳотки, ҳозирги кунда бутун дунё таниётган Узбекистон учун 60-80 нафар ўқувчини 3-4 кун давомида озиқ-овқат ва ётоқ жой билан таъминлаш имкони булмаса?!

Маълумки, республика олимпиадасида фахрли 1, 2, 3-ўринни эгаллаган ўқувчиларга етарли имтиёзлар берилган, яъни улар ўзлари қатнашган фанлар йўналиши бўйича жумҳуриятимиздаги хоҳлаган олий ўқув юртларига ўқиш учун синовларсиз қабул қилинадилар. Мана шу имтиёзни вилоят миқёсида ҳам амалга ошириш нима учун мумкин эмас? Ахир, ўша уч ўрин соҳиби вилоятдаги энг кучли ўқувчилар-ку.

Бундан ташқари, 1994-95 ўқув йилига қадар вилоят олимпиадасида фахрли 1, 2, 3-ўринни эгаллаган ўқувчилар республика олимпиадасида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритар эдилар. Ҳозир эса фақат 1-ўрин соҳиби ана шундай имтиёзга эга. Буни ҳам ўйлаб кўришни жуда-жуда истардик.

Кейинги йилларда олимпиадалар ҳам, ўқув юртларига қабул имтиҳонлари ҳам тест асосида амалга оширилмоқда. Тестнинг афзаллигини ҳозирги кунда оддий ишчидан тортиб олимгача булган ҳар бир фуқаро тушуниб етди. Шундай экан, олимпиадаларда ҳам ўқувчининг тестда олган балини қўпроқ эътиборга олиш лозим, деб ўйлайман. Баъзан шундай ҳоллар бўляптики, тест саволларидан сўнг ёзма иш олиниб, унга қўйилган баҳолардан ортиб кетмоқда.

Тест — бу биз учун ҳозирча янгилик. Уни баҳолашда бир қанча муаммолар бор. Айтайлик, ўқувчи тест саволларини бажараётганда тўғри жавобини билмайдиган саволга дуч келиб қолади. Шунда у тахминан ўзи учун тўғри туюлган жавобни белгилайди. Аксарият ҳолларда тахмин қилиб белгиланган жавоблар тўғри чиқиб қолиши мумкин. Аслини олганда ўқувчи ҳақиқий тўғри жавобни билмайди-ку!

Мулоҳаза учун баъзи таклифларимни диққатингизга ҳоронмоқчиман. Масалан, ҳар учта нотўғри бажарилган тест саволи учун тўғри топилган жавоблардан бир балл олиб ташлаш лозим. Айтайлик, ўқувчи 50 та тест саволидан 44 тасини топди. 6 та тест саволини тополмагани учун унинг тўплаган балидан 2 балл камайтирилди. Шундай қилинганда ўқувчи ўзи билмаган саволларни белгилашдан тортинади, чунки у тўплаган балининг камайиб кетишини истамайди. Мазкур баҳолаш усули тажриба тариқасида жорий қилинса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Раҳмиддин ЖАЛОЛОВ, Марҳамат туманидаги 15-ўрта мактабнинг олий тоифали биология фани ўқитувчиси, республика халқ таълими аълочиси.

ГРИПП ҲУЖУМИ

Японияда сунгги ун йил давомида кузатилмаган кучли грипп эпидемияси оқибатида касалланганлар сони миллиондан ошиб кетди, улардан 50 нафари ҳаётдан кўз юмди. Ер юзидаги энг даҳшатли грипп эпидемияси 1918-1919 йилларда булган булиб, Осиё, Европа ҳамда Америкадан 20 миллиондан ортиқ аҳоли ҳалок бўлган.

ҲАЙВОН ОРГАНИ ОДАМДА

Швейцарияда ксенотрансплантация — ҳайвонлар органини инсонга ўтказилишига қарши кишилар 6,5 минг имзо тўплаб, бундай операцияларни Ер юзида 25 йилга тўхтатиш тўғрисидаги илтимосномани ҳукуматга тақдим этишди. Мутахассис Ф. Моземанн махсус ҳайвон органлари **касалликка одамникидан бардошлироқ бўлиб, янги дардларга олиб келмайди,** деган фикрда.

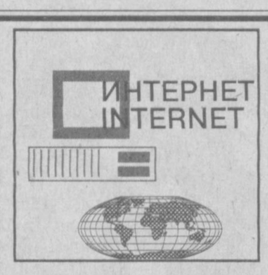

ИШОНЧУ ИМКОН

АҚШда ўтказилган тадқиқотлардан маълум бўлишича, мукаммал деб танилган АВС тормоз системаси ўрнатилган машина эгалари ҳалокатли аварияларга 45 фоиз кўп учрар эканлар. Сабаб... ҳайдовчиларнинг ортиқча ишонч билан тезликни ошириб юборишлари.

ҚУЁШ АЛАНГАСИ

АҚШ космик агентлигининг хабарига кўра, 6 январь куни қуёшда содир бўлган кучли портлашдан сўнг, ундан 45 миллион километр масофага сочилган газ алангаси отилиб чиққан. 20 та спутник ва 30 та обсерваториядан олинган тасвирларга қараганда, газ булутлари ер томон ҳаракатланмоқда.

ПУЛАТДАН ҚАТТИҚ ТУП

АҚШда бир гуруҳ олимлар табиий материалларнинг энг мустаҳкамини ихтиро қилишди. Пулатдан ҳам қаттиқ бундай хомашё «қора бева» ургимчагининг туридан олинган булиб, ундан ўқ ўтмас ҳимоя кийимлари ҳамда космик скафандрлар ишлаб чиқаришда фойдаланилади.

Лотин алифбосига асосланган янги ўзбек ёзувини ўрганамиз

To‘rtinchi mashg‘ulot

B b (Б б)

B b — лотинча босма шакли. Кирилл ёзувида босма Б б ҳолда ифода этилади. Лотин ёзуви алифбосида ҳам, кириллчада ҳам иккинчи ҳарф. Шаклларнинг ҳар хил булишига қарамасдан, уларнинг талаффузи умумийдир, яъни be, деб айтилади. Демак, B b, Б б ундошининг имло қоидалари ҳам бир хилдир.

Энди, бевосита амалий ишга, яъни ёзув машқига утамиз.

Bobo — бобо, bola — бола, bog‘ — боғ, bahor — баҳор, bozor — бозор, bino — бино, kitob — китоб, maktab — мактаб, tartib — тартиб, borliq — борлиқ, baxt — бахт, buloq — булоқ.

Bobom Bobur Mirzo haqida so‘zlab berdi — Бобом Бобур Мирзо ҳақида сўзлаб берди. Bola tarbiyasi bosh mavzu — Бола тарбияси бош мавзу. Bahrom vazifani kitobdan ko‘chirib keldi — Баҳром вазифани китобдан кўчириб келди. Bobosi bolani bag‘riga bosdi —Бобоси болани бағрига босди. Bolalar Botirni bog‘da ko‘rdi — Болалар Ботирни боғда кўрди.

D d, (Д д)

D d — лотинча босма шакли. Кириллча босма шаклн Д д ҳолда қўлланилади. Лотин ёзуви асосидаги ўзбек алифбосида D d учинчи ўринда, кириллчада эса бешинчи ўринда туради.

Энди, ушбу ҳарфнинг якка ҳолда, сўз ичида ва гап таркибида қўлланилишига эътибор беринг:

Dala — дала, odat — одат, odim — одим, bunyod — бунёд, didli — дидли, daryo — дарё, ozod — озод, obod — обод, do‘kon — дўкон, savdo — савдо, murod — мурод.

Daryo yoqasidagi dalalarda don ko‘p — Дарё ёқасидаги далаларда дон кўп. Davlatimiz shaxdam qadam tashlay boshladi — Давлатимиз шаҳдам қадам ташлай бошлади. Samarqandimiz yanada obod bo‘lmoqda — Самарқандимиз янада обод бўлмоқда.

Вазифа: юқоридаги машғулотларнинг ҳар бир тури бўйича уч-тўрттадан намуна ёзинг.

Назар РАЖАБОВ, профессор,
Мусо ЙЎЛДОШЕВ, доцент,
Зойир ТОҲИРОВ, доцент,

(Давоми бор).

(Боши ўтган сонларда).

ҲАЁТ ВА ТЕАТР САҲНАСИ УЙҒУНЛАШГАНДА

Асримизнинг 80—85-йилларига келиб, ўзбек адабиёти саҳнасида янги бир ном пайдо бўлди. Бу ном соҳиби Ҳамза номидаги Ўзбекистон Давлат мукофотининг совриндори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, драматург Шароф Бошбеков эди. Унинг «дастурхон»ида ҳали ҳеч ким емаган «тансиқ таом»лари бор эди. Уларнинг бири «Темир хотин» бўлса, қолганлари «Тақдир эшиги», «Масхарабоз», «Эски шаҳар гаврошлари», «Эшик қоққан ким ўзи?» каби драматик асарлари бўлди.

Шароф Бошбековни асосан ёзувчи сифатида драматургия соҳасидаги фаолияти элга танитди. Унинг саҳна асарларини ёзишдаги маҳорати шундаки, у ҳаёт саҳнаси билан театр саҳнасини уйғунлаштира олади. Шунинг учун Шароф Бошбековнинг драмалари актёрлар томонидан қийналмасдан севиб ижро этилади.

Шароф Бошбеков асарларини диққат билан титкиласангиз, кулдириб йиғлатадиган воқеалар силсиласига рўбарў келасиз. Дейлик, биргина «Темир хотин» асарида оддий робот хотин тимсолида ўзбек аёлининг темир иродаси билан бир қаторда аянчли ҳаёт тарзи ҳам ўз ифодасини топган. Асар қаҳрамони Қучқор икки марта Тошкентга бориб келганидан гурурланади. Бу эса оддий қишлоқ кишисининг нафақат соддадиллигини, балки унинг тепасидаги тузум тазйиқи уни темир қолипга солиб қўйганидан дарак бериб турибди.

Қизиғи шундаки, «қизил империя» ҳали нафас олиб турган бир пайтда шу хил маъноларни англатувчи асар ёзишнинг ўзи ёзувчидаги журъатнинг юксаклигини кўрсатади.

Бугун Шароф Бошбековни барча билади. Айниқса, драматургнинг баъзи асарлари мактаб дарсликларига кириши ўқувчиларга аччиқ ҳақиқатни саҳнада туриб айтиш маҳоратидан сабоқ бериши мумкин.

Дарҳақиқат, яқинда Республика Таълим марказида драматург Шароф Бошбеков билан ўтказилган ижодий учрашувда шу маъноли фикрлар айтиб ўтилди. Йиғилишда актёрлар, ўқитувчилар ҳамда мактаб ўқувчилари иштирок этишди.

Учрашувни доцент Қозоқбой Йўлдошев олиб борди. Кечада филология фанлари доктори Наим Каримов, санъатшунос, профессор Ҳамидулла Акбаровлар ижодкорнинг серқирра фаолияти хусусида маъруза қилишди.

Шунингдек, кеча давомида драматург асарларидан Ҳамза номидаги театрнинг актёрлари томонидан саҳна кўринишлари намойиш қилинди.

Алишер НАЗАР,
«Маърифат»нинг махсус мухбири.

ИНТИЗОМЛИ БОЛАГИНА ТИНИҚ ФИКР ЮРИТАДИ

(Боши 1-бетда).

ни ҳамма билади. Хуллас, айтмоқчи бўлганим шуки, боя гапириб утганимдек мактаб рус тилига ихтисослашган, бу даргоҳни битириб чиққан бола эса шубҳасиз, чексиз имконият ҳамда турли имтиёзларга эга бўлиши мумкин эди. Яна шуни ҳам алоҳида тан олиш зарур, қишлоқ боласининг аксарияти рус тилини умуман билмас, халқимиз эса ўша пайтда ҳам содда ва тупори, ҳатто уз ҳақини мундоқ ажратиб олишгада ожиз эди. Ана шуларнинг узи бундай оилалар фарзандларига мактаб эшикларини тақа-тақ ёпиб қўйган эди. Энди уйлаб қурайлик, мактабга сумка қўлтиқлаб келган бола каттакон раҳбар ёки қандайдир пулдорнинг «арзандаси» бўлиб чиқади. Улар узузидан етарли шароитга эга, қупол қилиб айтганда, оталарнинг маблағлари эвазига бўлса-да рус тилини энг кучли мутахассислар ёрдамида анча мукаммал ўрганган бўлишади. Албатта, бу болалар сал тушунган оиланинг фарзандлари бўлса-ку хўп-хўп. Аммо акси бўлиб чиқса-чи?

Мактабдаги ўқитувчилар баҳоли қудрат улар билан қупроқ шуғулланишга интилишарди. Бироқ ҳалиги болалар денг, сал бўй чўзиши биланоқ негадир сигарет чекишга, ароқ ичишга, қимор ўйнашга, қизларга тегажоғлик қилишга ҳамда шунга ўхшаш номаълум қилиқларга ўрганиб қолишаверарди. Бу ҳам ўша оилаларда яратилган муҳитнинг таъсири бўлса, ажаб эмас. Энг сўнгги даврларда иш шу даражага бориб тақалган эдики, ана шунақа болалар ўз устозларини ҳам ҳурмат қилмай қўйишди. Улар ўқитувчи унинг баъзи номақбулчиликлари учун қойиса, очиқдан-очиқ сўкиб қочадиган, унинг ишдан қайтишини пойлаб ортидан тош отишга ҳам одатланишди. Эртасига ўша болага синф раҳбари ёки «жабр топган» муаллим сал қаттиқ тегиб курсинчи? Тез орада ишдан кетганини ёки «қора курси»га ўтирганини пайқамай қоларди. Хуллас, ўша пайтдаги болаларимизнинг кўпчилигини ҳеч қанақа йўл билан тарбиялай билишнинг имконини тополмай роса қийналишганди ўқитувчилар. Албатта, бу билан ўша даврга ёки баъзи шахсларга тош отмоқчи эмасман. Балки ўшанда биз ўқитувчиларнинг тажрибаларимиз кам бўлгани сабабли ишни пухта юрита олмагандирмиз? Балки боланинг рус тилини чуқур билмаганлиги тумандаги мавжуд мактаблар мутахассисларининг ҳам айбидир. Аслида ўша пайтда қандай воқеа содир бўлмасин, айбни, нуқсонни аввало ўзимиздан қидириб кўрсак-да, ёмон бўлмайди. Чунки шогирд устознинг ойнаси эканлигини ҳам сира эсдан чиқармаслик зарур. Ушандагина баъзи кескин вазиятларни юмшатишнинг имкони топилиб қолса ажаб эмас.

Мана, минг шукрки, мамлакатда мустақиллик эълон қилингандан кейин ўз она тилимизга алоҳида эътибор қаратила бошланди. Шу баҳона бизнинг мактабимиз ҳам тўлиқ ўзбекчалаштирилди. Албатта, яширмаслик керак. Ҳозиргача ҳам дарслик масаласида бироз қийналиб турибмиз. Бироқ бу ишни аста-секин ҳал этса бўлади. Менинг фикримча бунақа «икир-чикир»лар қайғуришга унчалик арзимаса керак.

Мен директор этиб тайинлангандан сўнг бошқалар каби мустақиллигимиздан астойдил қувонганимданми ёки шу кунларни жудаям орзиқиб кутганлигимданми, секин-аста йўлга тушиб бораётган мазкур мактабда янада янги-янги афзалликлар яратиш устида бош қотирдим. Албатта, мактабда аъло даражадаги таълим-тарбияни юзага келтириш учун энг аввало боғча билан алоқани мустаҳкамлаган дуруст экан. Лекин очиғини айтсам, ҳозиргачаям бизнинг боғчаларимизда давомат у даражада яхши эмасди. Негаки, маблағнинг йўқлиги сабаб ота-она боғчага боласини топшира олмайди. Шунинг учун ҳам кейинги пайтда вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғининг буйруғига асосан туман ХТБ тасарруфидаги боғчалар давоматини мактаблар педагогик жамоалари зиммасига олган. Мен эса боғчада давоматнинг тўлиқ бўлишига ўша даргоҳда инглиз тили ва компьютер синфлари очиш эвазига эришдим, десам хато қилмайман. Қолаверса, инглиз тили ўқитувчиси бўлганим учун узим ҳам ўша боғчаларга кириб кичкинтойларга дарс ўтиб тураман.

Бундан ташқари, яқинда туман ҳокими О. Назаровнинг фармойиши билан 1-сонли болалар боғчаси боғча-гимназияга айлантирилди. Биз 1-синфга қабул қилинган ўқувчиларнинг 20 нафарини саралаб ўша даргоҳга ўтказдик. Ҳа, айтганча, боғча-гимназияни ўқитувчилар билан ҳам тўлиқ узимиз таъминладик. Мен эса ҳар куни эрталаб бу гимназияни бир марта кўздан кечириб чиқмасам бошқа ишга қўл ура олмайман.

Қилаётган яхши ишларимиздан яна бири — утган йили мактабимизда «Наргиз» хусусий фирмаси ҳомийлигида битта гимназия синфи очганмиз. Бу синфда 24 нафар иқтидорли ўқувчи таълим олади. Синф хонаси компьютер ҳамда замонавий ўқув жиҳозлари билан тўлиқ жиҳозланган. Ўқувчилар ҳар куни фирма ҳисобидан бепул тушлик қилишади. Уларга дарс бераётган ўқитувчилар эса оддий ўқитувчиларга нисбатан 50 фоиз кўп ҳақ олишади. Ўқувчиларга асосан инглиз тили ва математика чуқур ўргатилади. Қаранг, шароит тўкис бўлса ҳақиқатан ҳам етиштирган мевангиз дарров кузга кўриниб қоларкан-да! Ҳозир синфдаги ўқувчилар «Қизил шапкача», «Шолғом» спектакларини инглиз тилида бемалол ижро эта олишяпти.

Бироқ яширмайман, сўнгги пайтда мени бир нарса қаттиқ уйлантириб қўйди. Муаммо шундан иборат эдики, синфларга кирсангиз, биттасида тўлиқ марказнинг боласи, иккинчисида бўлса чекка қишлоқлардан келадиган болалар ўқийди. Уларни аралаш ўқитганингиз билан ҳам фойдаси йўқ. Чунки марказда яшаётган бола уйда ҳам кўпроқ ўқиш-ўрганиш билан банд бўлади, ҳар ҳолда бўш вақти етарли. Чекка қишлоқдаги бола эса мактабдан бориб рўзғор ишлари, мол боқиш, ут ўриш, умуман шунга ўхшаш юмушларда ҳам ота-онасига ёрдамлашиб улгуриши керак. Натижада ўқишга ёхуд касб-ҳунарга нисбатан иқтидори бироз сустлашади. Чунки ҳамма нарсага бир вақтда улгуролмайди-да! Масаланинг яна бир нозик томони шуки, баъзи ҳолларда ҳалиги марказда ўсган бола ўқиш давомида ёки қандайдир баҳсмунозаралар орасида уни билиб-билмай камситиб қўйиши ҳам мумкин. Охир-оқибат, барибир бола-да, ўксийди, хафа бўлади. Худо кўрсатмасин, бунақа кайфиятга тушган бола бир кун келиб ёмон йўлга кириб кетса-чи?

Шунинг учун ҳам мен тезда маҳалла, мачит аҳли, милиция бўлинмаларига учраб бундай фалокатларнинг олдини олиш чораларини кўришда ёрдам беришларини сурадим. Шундай қилдик ҳам. Милициядан вакиллар келиб ҳозир ҳам тез-тез суҳбатлар уюштириб туришибди, маҳалла оқсоқоллари болаларга панд-насиҳат қилишади. Бундан ташқари мактаб қошида «косибчилик» тўгараги ташкил этиб, унга ота-онасининг назаридан сал четроқда қолган 27 нафар ўқувчини мажбуран жалб этганмиз. Натижа ёмон бўлмади. Ҳозир ўшалар қўли гул уста. Дарсдан ташқари вақтларда тенгдошларининг дарз кетган пойабзалларини таъмирлаб беришяпти...

Боя мен иқтидорлилар синфлари тўғрисида гапириб ўтувдим-а? Бу билан оддий синфларда ўқиш суръати қандай экан, деган савол туғилиши мумкин. Оддий синфларимизда ҳам иқтидорлилар сони кундан-кунга кўпайиб боряпти. Масалан, бошланғич синф ўқитувчиси, республикада хизмат кўрсатган халқ таълими ходими Турсуной Каримова дарс бераётган 4-синф ўқувчилари айни кунда 5-синф материалини тугатай деб туришибди. Дарвоқе, бу ўқитувчимиз республика миқёсидаги бир неча қўлланмаларнинг ҳам муаллифидир. Яна Х. Боқиева, Х. Ҳакимова, Ж. Набиева, С. Аширматова сингари узимизнинг юлдуз муаллималаримиз борки, уларнинг узлуксиз эришаётган 100 фоизлик сифат кўрсаткичлари, энг асосийси, болага таълим ва тарбия тушунчасини баравар сингдира олаётганликларини кўриб, қувонмай иложингиз йўқ.

Яна бир нарса. Мен боланинг кўпроқ тил ўрганишини истардим. Йўқ-йўқ, бу узим шу соҳа мутахассиси бўлганим учун эмас. Фақат шуни айтишим керакки, тилни мукаммал ўргана олган одамнинг имкониятлари ҳеч қачон чегара билмайди. Шунинг учунми, мактабда асосан инглиз тилининг чуқур ўргатилишига эътибор бераман, буни тинимсиз тарғиб қилганим-қилган. Лекин ҳали айтганимдек, биз мактабларимизда тарбия масаласига барибир ута жиддий ёндаша билишимиз зарур. Бусиз ишлаб бўлмайди. Сабаби — интизомли, қобил болагина тиниқ фикр юритади, тобора келажак сари интилади, тер тўкади, устознинг ишончини муносиб оқлай олади. Мен эса нима бўлганда ҳам узимнинг ички характеримни узгартира олмасам керак. Ахир, болажонларимнинг дангаллиги, тўғрисузлиги, қатъиятлилиги бир умрлик орзуим-да!

Муҳаммаджон МАДҒОЗИЕВ,
Бувайда туманидаги 2-ўрта мактаб директори.

РЕЙТИНГ ТИЗИМИГА ЎТГАН МАКТАБЛАР УЧУН СИНФ ЖУРНАЛИ

Республикамиз мустақилликка эришгач, барча соҳаларда бўлгани каби халқ таълими тизимида ҳам янгиланишлар, ислоҳотлар руҳи сезила бошлади. Маорифимиздаги ислоҳотлар ҳақида сўз кетар экан, мактабларимизда тобора кенг қўлланилаётган ўқувчилар билимини аниқлашда кўп баллик баҳолаш (рейтинг) тизимидан фойдаланиш услуби хусусида алоҳида тўхталиб ўтиш даркор. Бу тизимни қўллай бошлаган мактабларда қисқа муддат ичидаёқ ижобий натижаларга эришила бошланганлигининг гувоҳи бўлиш мумкин.

Баҳолашнинг янги тизимидан фойдаланаётган мактабларнинг IX-XI синфлари учун яқинда Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги муассислигида «Ўқувчилар билимини аниқлашда кўп баллик баҳолаш (рейтинг) тизимини қўллаш бўйича «СИНФ ЖУРНАЛИ» нашр этилди. Журнал бошида, ўқитувчиларга ёрдам сифатида, қисқача «Таянч ва ўрта мактабларнинг (IX-XI) синф журналини юритиш ҳақида кўрсатма», ҳамда Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармасининг 30-сон Ахборот туплами асосида тузилган «Ўқитувчилар билимини аниқлашда кўп балли баҳолаш (рейтинг) тизимини қўллаш бўйича умумий кўрсатмалар» берилган.

Янги журнал узининг чиройли, рангли (мустаҳкам) муқоваси ва ички орасталиги, фойдаланишга қулайлиги билан ўқитувчиларимизга доимий ҳамроҳ ва манзур бўлиши шубҳасиз.

Қарор ва ижро.

ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ЯНГИ ИХТИСОСЛИК

Мустақил Ўзбекистон Республикаси тараққиёт сари одимлаётган ҳозирги даврда иқтисодиётнинг турли соҳалари учун юқори малакали ишчи ва мутахассис ходимлар тайёрлаш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва ёшларни ижтимоий ҳимоя қилиш муҳим ва долзарб иқтисодий-ижтимоий муаммолардан бири ҳисобланади.

Ишлаб чиқаришга татбиқ этилаётган замонавий янги технологиялар ҳамда тадбиркорлик ва кичик бизнес соҳаларининг ривожланиши ишчи ва мутахассис ходимлар тайёрлаш тизимига алоҳида янги талаблар қўяди.

Ҳозирги кунда мамлакаламизда 442 та ҳунар ўқув муассасаларида 260 касб бўйича таълим берилади. Республика Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 29 июлдаги «Бозор ислоҳотлари талабларини ҳисобга олган ҳолда қишлоқ ёшлари касб-ҳунар таълимининг йўналишини ўзгартириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори ҳунар таълими ўқув муассасалари фаолиятини тубдан ўзгартиришга олиб келди ва ҲБЮ дан 110 таси ҳунар лицейларига, 53 таси эса бизнес мактабларига айлантирилди. Янги йил арафасида бу билим масканларининг Низомлари тасдиқланди ва матбуотда эълон қилинди.

Улар фаолиятини йўлга қўйиш ва такомиллаштириш учун навбатдаги муаммо — ўқув тарбия жараёнини давр талабига мослаштириш, таълим мазмунини қайта ислоҳ қилиш, чуқурлаштириш пировард натижада ҳунар билим юртлари битирувчиларини меҳнат бозорида рақобатбардош мутахассис бўлиб етишишлари учун мустаҳкам негиз яратишдан иборатдир.

Таълим мазмунини янгилаш ва чуқурлаштириш, ўқув жараёнига янги педагогик ва ахборот технологияларини татбиқ этиш вазифаси чуқур илмий-тадқиқот ишлари олиб боришни, яратилаётган таълим стандартлари, ўқув-дастурий мажмуаларни илмий асослашни талаб қилади.

Ҳозирги давргача бу йўналишда юқори малакали педагогик ходимлар тайёрлаш 13.00.01-«Педагогика тарихи ва назарияси» ихтисослиги доирасида олиб борилар эди. Бинобарин, ҳунар таълими педагогика фанининг алоҳида ва мураккаб йўналиши эканлиги, унинг иқтисодиёт, ишлаб чиқариш техника ва технология билан чамбарчас боғлиқлиги, бу соҳада илмий-тадқиқот ишларини етарли сифат ва даражада олиб бориш учун мутахассис илмий ходимлар тайёрлаш заруратини келтириб чиқаради.

Ана шу муаммоларнинг долзарблигини эътиборга олиб, олиб борилаётган илмий-тадқиқот ва изланувчилик ишлари ва уларнинг натижаларидаги мутаносибликни таъминлаш мақсадида, халқ таълими Вазирлигининг таклифига биноан Узбекистон Республикаси фан ва техника давлат қумитаси амалдаги «Илмий ходимларнинг ихтисосликлари номенклатураси»га 30-декабрдаги 34-сон қарори билан янги 13.00.08-«Ҳунар таълими назарияси ва методикаси» ихтисослигини киритди.

Бу ихтисослик иқтисодиётнинг турли соҳалари учун малакали ишчи ва мутахассис кадрлар тайёрлашнинг илмий-методик асосларини ишлаб чиқиш — тацкилий, иқтисодий-ижтимоий муаммоларини ҳал қилиш, ҳунар таълимини ривожлантиришнинг илмий-педагогик асосларини ишлаб чиқиш, меҳнат ва ҳунар таълимининг изчиллиги муаммоларини ҳал қилиш, иқтисодий-ижтимоий мазмунини чуқурлаштиришга бағишланган назарий, амалий ва услубий илмий тадқиқотларни ўз ичига олади.

Ушбу илмий йўналиш доирасида бажарилган илмий тадқиқотлар натижалари, ҳунар таълими самарадорлигининг ошиши, таълим мазмуни ва сифатининг жаҳон андозаларига яқинлашуви, малакали ишчи-мутахассис ходимлар тайёрлашнинг сифати ошиши натижасида аҳолининг ижтимоий муҳофазасини таъминлаш, умуман иқтисодиёт соҳаларининг ривожланишига ижобий таъсир кўрсатади.

Ихтисослик паспорти лойиҳаси Халқ таълими вазирлигининг ҳунар таълими илмий-тадқиқот институтида ишлаб чиқилиб, Узбекистон Республикаси ОАКига тақдим этилди.

Ҳ. РАШИДОВ,
Ҳунар таълими илмий-тадқиқот институти директори.
А. ХЎЖАБОЕВ,
педагогика фанлари доктори, профессор.

Иқтисодий билимларни ўрганамиз

НАСРИДДИН АФАНДИ ВА КОМПЬЮТЕР

Компьютерга барча ишқибоз бўлиб қолди. ЭҲМ ва иқтисодий таълим эса бир бутун атамага айланди.

Тошкент шаҳридаги «Камолот» номли бошланғич таълим-тарбия марказига йўлингиз тушганми ҳеч? Бу ерда ҳали мактаб ёшига етмаган кичкинтойларнинг компьютерни бемалол, сергаклик билан бошқара олишларидан ҳайратланасиз.

Бадиий адабиётнинг, хусусан, халқ оғзаки ижоди негизида ҳам иқтисодий таълим ётар экан... Эртак ва латифалар, афсона ва ривоятларда халқимизнинг бозор билан боғлиқ қарашлари мавжуд эканлигини марказ мураббиялари кашф этишди. Қандай қилиб дейсизми?

Машғулотларнинг муштарак томони шундаки, мақсад ўйин орқали амалга оширилади. Бунинг учун аввало болаларга эртаклар, шеърлар, ривоятлар ҳикоя қилиб берилади. Масалан, Ҳўжа Насриддин латифаларининг аксариятида бозор, сотувчи, харидор муносабатлари ҳақида сўз боради. Насриддиннинг уз сигирини сотишдаги таърифига ҳайрон қолмай илож-ингиз борми: «Бундай сигир менинг узимга ҳам керак!»

Бу каби халқ оғзаки ижоди намуналари кичкинтойлар онгига илк иқтисодий сабоқ бўлиб сингмоқда. Марказ ижодкорлари иқтисодиёт мавзусига қаратилган машғулот баёнлари, ишланмалари тайёрлашиб, услубиёт хонасини бойитишяпти.

Кичкинтойлар компьютерда иқтисодий масалаларни ечар эканлар, ёш муаллима Муҳаббат Усмонова ўз изланишлари натижа бераётганидан мамнуният туяди. У «Фермер» компьютер ўйинини тарбияланувчиларга ҳавола этди.

Марказ педагогик жамоаси иқтисодий таълим ва хорижий тилларни ўрганиш муаммосига доир шаҳар семинарини ўтказди. Семинар иштирокчилари бу ерда тупланган тажрибани маъқуллашди, янги таклифлар айтишди.

— Ютуғимиз шуки, боғча ва мактаб ўртасидаги изчилликни сақлаяпмиз, — дейди марказ раҳбари Маъмура Комилова. — Назарий эмас, амалий машғулотлар орқали болалар узларига кераклигини олади. Иқтисодий таълим, хорижий тиллар, мантиқ ривожлантирувчи тизим — булар бизда мавжуд. Марказимизнинг узида ташкил қилинган бошланғич таълим дастурларида ушбу йўналиш огишмасдан амалга оширилади.

«Камолот»да амалга оширилаётган ишлар жуда кўп ва кенг қамровли.

Суратларда: *марказ ҳаётидан лавҳалар.*

Холмат МИРЗАКАРИМОВ суратлари.

Акс садо

«МУЛОҲАЗА» ДАФТАРИ КЕРАК

Газетангизда Тошкент шаҳар Юнусобод туманидаги 274-мактаб муаллимаси Маҳмуда Валиеванинг «Синф раҳбарининг мулоқот дафтари» сарлавҳали мақоласини ўқиб, шундай фидойи муаллима борлигига, унинг бир эмас, иккита синфга раҳбар эканига қойил қолдим. Ўн беш йил мактаб раҳбари бўлиб, битта синфни эплай олмаган ўқитувчиларни кўрганман.

«Синф раҳбари бўлинг» деганда, «Эй ака, ортиқча даҳмаза керак эмас», деган муаллимларни биламан. Синф раҳбарлиги мактабда тарбиянинг бош йўлини ташкил этади. У олиб бориши зарур бўлган синфда ва синфдан ташқари ишларни айтадиган бўлсак, бу ишлар сони ўн беш-йигирмадан ортади. Менимча, синф раҳбарига мулоқот дафтари тутиш шарт эмас. Бу дафтардан ташқари ҳам синф раҳбарларидан ўнлаб дафтарлар юритишлари талаб қилинади. Ота-оналар билан синф раҳбари истаган пайтда мулоқот қилиши мумкин. Натижа эса ота-оналар билан суҳбат дафтарига ёзиб қўйилади.

Бизнинг мактабимизда синф раҳбарлари ҳар 15-20 кунда ота-оналар билан мулоқотда бўлиб турадилар. Бу уринда мулоқот дафтарига зарурат йўқ, бордию-ю шундай дафтар тутилса, унда ўқувчи ўз ота-онасининг узи ҳақида ёмон фикрини ўқиб ранжийди, руҳиятида тўлғониш юзага келади. Ота-оналарда ишонч, меҳр сўниши ҳам мумкин. Шунинг учун бундай синовларнинг оқибатини ҳам ўйлаш керак.

Ўқувчилар ўртасидаги мулоқот дафтарига ҳам мен қаршиман. Ўқувчилар истаги, орзу-умидларини синф йиғилларида, турли кечаларда, мушоира-баҳслардан билиб олиш мумкин. Болаларнинг вақтини кўпроқ дарс тайёрлаш, мустақил ўқишга ажратиш зарур. Ота-она ҳақида ҳам, бола ҳақида ҳам синф раҳбари «Мулоҳаза кузатув» дафтари тутса, етарлидир.

С. ОСТОНОВ.
Қамаши тумани.

СОВУҚ СИНФХОНАЛАР, ИЛИҚ ХОТИРАЛАР

(Боши 1-бетда).

рининг устозлари марҳум Шуҳратжон Мадаминовнинг хотира кунини утказдилар. Шу куни устознинг оила аъзолари, укалари, ёру-биродарлари, у кишининг ибратли ҳаёт йули ҳақида сузлаб хотиралари билан уртоқлашдилар.

Шуҳратжон ака тил-адабиёт ўқитувчиси бўлиб ишга келгандан сунг, куп утмай ҳамма ўқитувчиларнинг меҳрини қозонди. Биз ҳам бу домланинг дарсга киришини орзу қилгандик.

Янги муаллим кийиниши, чиройли нутқи билан ўша давр ўқувчиларини мафтун этганди. Синфлар ўртасида мушоира деб аталмиш баҳс-беллашувни ташкил қилдилар. Эсимда биз «В» синф билан беллашдик. Ушанда Навоий бобомизнинг ғазалларини ёд олганмиз, ҳаёти ва ижодига доир маълумотлар туплаганмиз...

Шуҳратжон ака Мадаминов жонкуяр ўқитувчи, зукко раҳбар эди. Ҳаётдан эрта кетди. Энди унинг ишини шогирдлари, умр йулдоши Раънохон опа давом эттиряпти.

Эзгуликнинг, маърифатнинг тарғиботчиси бўлган марҳум устознинг ана шу сифатлари, гоҳ кулгу, гоҳ кўз ёш билан, гоҳ шеър, гоҳо қушиқ билан эсланди, ёдга олинди.

Марҳумнинг хотирасига бағишлаб спорт беллашувлари, кашта тикиш, бадиий ўқиш, хуснихат бўйича беллашувлар бўлиб ўтди. Деворий газеталар чиқарилди.

Шуҳратжон аканинг оила аъзолари, ўқитувчилар жамоаси, дўстлари, голиб ўқувчиларга ўн минг сумлик совғалар тарқатди.

Учрашувдан кейин синф хоналарига кирдим. Афсуски, хоналар ҳалиям совуқ. Ўқувчилар пальтода ўтиришибди. Қишлоққа газ келди. Лекин мактаблар ва касалхоналарни газлаштириш мумкин эмас эмиш. Унда иситиш тизимини яхшилаш керак эмасми?

Тумандаги 42-ўрта мактабда ҳам аҳвол шу. Тутдай тўкилишга келган бу мактабнинг ўқитувчилари қоровулхонадаги печка олдида жон сақлаяпти. Лекин ўқувчиларнинг аҳволи қандай экан?

Бутун бошли мактабда чет тилидан дарс берадиган муаллим йўқ. Бу аҳвол қачонгача давом этади?!

Мен нима учун Хотира куни ҳақида гапирдим. Айтмоқчиманки, ўқитувчилар қўлларидан келган ҳамма ишни қиляпти. Керак бўлса, ота-оналар ёрдамида синф хоналарини безатяпти, таъмирлаяпти. Кўргазмали қуроллар сотиб оляпти. Фақат ўқитувчиларга меҳр керак, эътибор керак, шароит керак.

Утган йили туман ҳокими ўқитувчиларни тўплаб, қаттиқ танбеҳ берган экан. Муаллимларнинг руҳи тушиб, дарсга киргиси ҳам келмай қолганди. Уша пайтлар ойликлар уз вақтида берилмаётган эди, бу гаплар уларга ортиқчалик қилган.

Булар танқид эмас, зарда.

Жорий йил Перзидентимиз томонидан Инсон манфаатлари йили деб эълон қилинди.

Бешариқ туманидаги раҳбарларга, мамлакатимиздаги жамики халқ таълими мутасаддиларига ушбу йилдаги эзгу ишларини энг аввало, болаларга, ўқувчиларга меҳр кўрсатишдан бошласалар, дея эслатгим келди.

Абдураҳмон ЖЎРА.

Экология

ИНСОН, ЗАМИН ВА ҲАВО...

Республика ёшларининг «Биоэкосан» ўқув-услубий мажмуасида «Республикада узлуксиз экология таълими муаммолари ва уларнинг ечимлари» мавзуида икки кунлик семинар-кенгаш бўлиб ўтди. Уни Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, республика табиатни қўриқлаш Давлат қўмитаси, Халқаро «Экосан» жамғармаси биргаликда ташкил этди. Семинарга республиканинг барча вилоятларидаги мактаблардан ўқитувчилар жалб этилди.

Анжуманни Ўзбекистон халқ таълими вазирининг ўринбосари Муртазо Султонов қисқача кириш сўзи билан очди.

Шундан сўнг профессор Эркин Эрматовнинг «Республикада табиатни муҳофаза қилиш муаммолари ва уларни ҳал этиш йўллари», Республика ёшларининг «Биоэкосан» ўқув-услубий мажмуасининг директори, профессор Эшбой Турдиқуловнинг «Узлуксиз экологик таълим-тарбияни ташкил этиш ҳамда олиб боришнинг шакл ва услублари», халқаро «ЭКОСАН» жамғармаси президенти, фалсафа фанлари доктори, профессор Юсуф Шодиметовнинг «Экология тафаккурини шакллантиришда жамоатчиликнинг роли» мавзуидаги маърузалари қизиқиш билан тингланди.

Анжуманда халқ таълими вазири ўринбосари Хайриддин Маъдудов сўз олиб, жумладан қуйидагиларни қайд қилиб ўтди:

— Экология ҳақида сўз борганда, биринчи ўринда Ер, Сув, Атмосферанинг тоза бўлиши, ундан фойдаланган, баҳраманд бўлган инсоннинг саломатлигига таъсир этмаслиги хусусида фикр юритамиз. Шу нуқтаи назардан оладиган бўлсак, вазият олдинги йилларга нисбатан анча яхшиланган бўлишига қарамай, барибир аҳвол хотиржам бўладиган даражада эмас. Аввало тоза ичимлик суви муаммоси сабабли ҳали-ҳануз аҳоли ўртасида турли юқумли касалликлар содир бўлиши кузатилмоқда. Аслида бу муҳим ва ҳаётий вазифани фақатгина таълим-тарбия билан амалга ошириш мумкин. Табиатга меҳр фақат экологик тарбия билангина йўлга қўйилади. Тарбиянинг асоси ва боши оиладан, маҳалла-қўйдан бошланса, ижобий натижалар беради, деб ўйлаймиз. «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонуннинг (1992 йил 9 декабрь) 4-моддасида ҳам барча турдаги таълим муассасаларида экология ўқувининг мажбурийлиги қайд этилгандир. Хуллас, ёшлар онгида табиатга меҳр ҳиссини ўстириш, уларга чуқур экологик тарбия бериш йўлида бугун ўтказилаётган илмий-амалий анжуманнинг аҳамияти катта.

Семинар қатнашчиларига тадбирдан сўнг бу муҳим масалани ҳал этишда узларининг алоҳида фаолиятларини йўлга қўйиб олишлари учун керакли китоб ва қўлланмалар тарқатилди. Шунингдек, улар икки кун давомида тўртта шўъбага бўлинган ҳолда таниқли олимлар ва мутахассислардан маърузалар тинглашди, мунозаралар уюштирдилар.

Улуғбек ЖУМАЕВ.

Маънавият сарчашмалари

ДАСТУРХОН ВА ТАОМ ҲУРМАТИ

Дастурхон. Нон. Таом. Чой.

Булар яхлит тушунчалардир. Уларни бир-биридан айрича талқин этиб бўлмайди. Қадим-қадимдан дастурхон халқимизнинг юзи, маънавияти бўлиб келган. Дастурхонга қўйилган нон ва тортилган таом кишиларни бир-бирига ришта каби боғловчи, меҳр-оқибатни мустаҳкамловчи, айни пайтда лафзи бутун ва тўғрисўз бўлишга ундовчи восита саналган. Дастурхон устида фақат чин сўзлар айтиш, ваъда бериш кишиларни покликка, самимий муносабатга ундаган.

Шарқ классик педагогикасининг ўлмас ва ўчмас сиймоларидан бири Кайковус шундай демиш: «Таом емак вақтида одамлар била сўзлашгил, бу ислом шартидур, лекин бошингни қуйи солиб ўтур, ҳамтовоқларингни олғон луқмасиға қарамағил. Таом устида туршрўй (бадбуруш, қовоғи солиқ) бўлмағил ва таомнинг фалони яхши, фалони ёмон демағилким, бу сўзлар таом устида яхши эмасдур».

Узбеклар меҳмондўст. У ўзи емаса емайдики, меҳмонга илинади, манзират қилишни хуш кўради. «Қани, дастурхонга марҳамат қилинг!» деб илтифот кўрсатилганда, хонадонга ташриф буюрган меҳмоннинг ҳам қулфи дили очилади, гап-гапга қовушиб, суҳбат қуролади.

«Қари билганини пари билмас». Маъно жамдир бу гапда. Раҳматлик катта онам Қирмиз момо ҳаётлик вақтларида бизникига тез-тез қадам ранжида этар, серажин ва нуроний чеҳрасида биз билмаган, англамаган турмуш қадриятлари яширингандек, унга тикилиб, панд-насиҳатларини тинглаб ўтиришни хуш кўрардик. «Дастурхонга фотиҳа ўқилмасдан турманглар, қизим!» деб уқдирарди момом бизга. Ва фотиҳа ўқир экан, негадир дастурхондан пичоқни бир четга олиб қўярди. «Пичоқ тигли нарса, болам. Овқатланиш вақтида дастурхонда турса, худди ўтирганларга қадалгандек бўлмаслиги учун чеккароққа сурган маъқул» деб қўярди Қирмиз момом юз-кўзидан нур ёғилиб. Кейинчалик ёшимиз улғайиб, ҳаёт деб аталмиш улкан уммонга қўшилганимиздан сўнг кимгадир пичоқ совға қилиш ҳам урф-одат ва расмларимизга мос келмаслигини англаганмиз.

Дарвоқе, фотиҳа дастурхон ва таом ҳурмати. Дуогўйлик, шукроналик, сабр-қаноат халқимиз маънавиятининг бир хазинасидир. Дастурхон йиғиштирилиши олдидан фотиҳа ўқилмай туриб кетиш ҳанузгача айб ёки одобсизлик саналади. Бир дастурхонда ўтириб овқатланган кишиларнинг ёши улуғи дуога қўл очади. Дуо эса инсонларнинг тинч ва осойишта яшаши учун зарур бўлган орзу-истакларнинг йиғиндиси сифатида ўтирганларнинг дидига, майлига, кайфиятига мос тушиши керак.

«Оқшомги ош, эсон бўлсин бош! Илоҳо элимизда тинчлик-хотиржамлик бўлсин! Ўтирган ўрнимиз йўқолмасин! Шу хонадонда тўйлар бўлсин! Топганларингиз тўйга буюрсин! Ўғил-қизларингизга яхши жойлардан ато қилсин! Давлатингиз бундан ҳам зиёда бўлиб, дастурхонингиз тўкис бўлсин! Оллоҳ ҳар биримизни яхши кунларда, яхши ташвишларда учраштирсин! Омин,Оллоҳу акбар!»

Ўтирганлар қўлларини юзлари узра енгил айлантиришиб, фотиҳа қилишади. Айтилган дуолар эзгуликка ундовдир. Айтилган каломда кишиларнинг ҳаётга ташналиги, бир-бирига муҳаббати яширингандир. Бинобарин, дастурхон, таом ва унга ўқиладиган фотиҳа кунларимизнинг, умримизнинг тинч ва мазмунли ўтишига жодир.

Булар аслида янги гап эмас. Халқимизнинг кўхна ва боқий қадриятларидан эканини таъкидлаб қўймоқчимиз, холос. Авлоддан авлодга ўтиб келаётган, турмушга ўз-ўзидан сингиб кетгувчи бу одат умуман йўқолмайди.

Дастурхонимиз тўкин-сочин, қут-баракали, дуоларимиз эса ижобат бўлсин!

Ҳулкар ТЎЙМАНОВА.

Хуллас...

ҚУЙМОҚ ВА ҚИЙНОҚ

Нижний Новгородлик бека қуймоқ пишириб, аҳли хонадонини хурсанд этмоқчи бўлди. Хамир қорди. Охирги дақиқаларда эса шакар йўқлиги эсига тушиб қолди. Хонада зир югуриб, ҳаммаёқни ағдар-тўнтар қилиб чиқди: шакар йўқ. Ҳафсаласи пир бўлиб турган эди, бирдан кўзи ўғлининг столи устида кўриниб турган банкадаги оқ нарсага тушди. Ялаб кўрса, ширин.

Дарҳол ишга тушиб кетди. Қуймоқ ҳам хўп мазали чиққан экан, иштаҳа билан тановвул этишди. Бир оздан кейин эса, барчалари узларини ёмон ҳис эта бошлашди. Уй эгаси «тез ёрдам» келгунча хотини ва ўғлининг ошқозонини ювишга улгурди. Узи эса касалхонага ҳам етмай, олам-дан кўз юмди. Кейин маълум бўлишича, бека шакар деб ўйлаган нарса селитра экан.

САЁҚ ЮРҒАН ТАЁҚ ЕЙДИ

Литванинг Таураге шаҳрида яшовчи 16 яшар Ауримас Жалис ота-онасига жаҳл қилиб, ўзини-ўзи осиб қўйди. Маҳаллий полициянинг маълумотига қараганда, йигитча ҳамиша нобоп йўллардан юриб, қартабозлигу бильярдбозликдан бўшамаган. Ютқизиқлари учун эса ота-онасидан пул сўрайверган. Охирги марта улар пул беришмаган. Бундан жаҳли чиққан ўғил уйда хат қолдириб кетган. Орадан бир ҳафта ўтгач эса, буш биноларнинг биридан унинг мурдасини топишган.

СПОК ОТА ЎГИТЛАРИ

Жаҳонга донғи кетган, 93 ёшли америкалик педиатр Бенжамин Спок ўзининг жуда оммабоп бўлиб кетган «Болалар ва чақалоқлар ҳақида ғамхўрлик» китобининг еттинчи нашрини тайёрламоқда. Ҳар гал уни янгидан-янги кўрсатма ва янгиликлар билан тўлдиради. Лекин, олимнинг айтишича, шундай муолажалар бўладики, улар ҳар қандай даврда ҳам ўзгармай қолади. Спок ўз китобининг мазкур нашрини худди ана шундай йўриқлар билан тўлдирмоқчи.

УЙҚУДАГИ ҲАЙВОНЛАР

Москванинг халқаро Шереметьево аэропортида божхона ходимлари 19 та маймун, 119 та тўти, 9 та тимсоҳни олиб кетишаётганда ушлаб қолишди. Африкадан ташриф буюрган меҳмон бу ноёб жонзотларни наркоз орқали ухлатиб, олиб ўтмоқчи бўлган экан. Ушбу жониворлар Россия табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси қарори билан анча қашшоқлашиб қолган Москва ҳайвонот боғига топшириладиган бўлди.

ана шундай гаплар

ИШБИЛАРМОНЛАР ВА ТАДБИРКОРЛАР ДИҚҚАТИГА!

Китоб-дафтарларми ё ўқувчиларбоп кийим-кечаклар, синф хоналарига мос стол-стулларми ё мактаб қурилишига, таъмирига асқотадиган материаллар, замонавий ўқув қуролларими ё нусха кўчириш аппаратлари, компьютерлар, қўйингки, таълим соҳасида зарур бўладиган барча-барча ашёларни ишлаб чиқарувчи ёки улар билан савдо қилувчи ***корхонаю ташкилотлар, фирма ва муассасаларнинг ҳурматли раҳбарлари!***

Ранг-баранг маҳсулотлар ишлаб чиқараётган ***ҳунар билим юртларининг,*** тадбиркорлик билан шуғулланаётган ***мактабларнинг муҳтарам директорлари!***

Биламиз, сиз ўз номингизни ва ишларингизни кўпчилик билишини, маҳсулотларингиз тезда ўз харидорларини топиб кетишини истайсиз.

Бунда эса биз Сизга кўмакдош бўлишимиз мумкин.

Сизнинг маҳсулотларингиз бизнинг муштарийларимизнинг кундалик фаолиятларида ҳамиша зарур ва улар асосий харидорларингиздир. Сиз биз билан ҳамкорликда реклама унумдорлигига эришишингизга, шубҳа йўқ. Унутманг!

«Маърифат» — ***энг кўп нусхада нашр этиладиган, реклама ва эълонларингизни арзон баҳоларда, дидингиздагидай чоп этишингиз мумкин бўлган газета.***

«Маърифат» — энг аввало халқимизнинг катта қисми бўлмиш зиёлиларга — ўқитувчиларга, улардан болаларга ҳар бир ота-онага, ва болалар орқали ҳар бир хонадонга кириб борадиган газета.

«Маърифат» — барча олий ва ўрта махсус ўқув юртлари талабалари — ***эртанги кун эгалари жамоа бўлиб ўқийдиган газета.***

Сизнинг эълонларингиздан тушган маблағ хайрли ишга — халқ орасида зиёлилар сафини кенгайтиришга — газетани янада қизиқарли чиқаришга — уни қўшимча саҳифалар билан бойитишга сарф этилади.

«Маърифат» газетасига мурожаат қилинг!

Ўқитувчи

Ёдгор САЪДИЕВ:

«ОШГА ТАКЛИФ ЭТАМАН!»

Дилдан қилинган суҳбат ҳам маънавият. Одам тафтини одам олади. Зеро, юрак юракни озиқлантиради. Дилкаш кишиларни эса ҳамма яхши кўради ва суҳбати жонон деб атайдилар.

Республика таълим марказининг мажлислар зали расмий йиғинлар ўтказиладиган идора. Аммо бу галги йиғилиш одатдагидан фарқлироқ эди.

Марказ директори, психология фанлари доктори, профессор Ғайрат Шоумаровнинг мухтасар сўзи шу бўлди:

—Марказимизда «Инсон камолоти» маънавият университетини ташкил этдик. Бугун ана шу университетнинг илк машғулоти. Маънавият ҳақида гурунглашамиз, эркин ва жонли мулоқотни йўлга қўямиз. Таниқли санъаткорлар, шоир-ёзувчилар, фан арбоблари билан учрашувлар уюштиришни дилимизга тукканмиз.

Фалсафа фанлари доктори, профессор Тошпўлат Тошловнинг 5-10 дақиқалик чиқиши маънавиятнинг айрим қирраларига бағишланди. У «Буюк ипак» йўли, зардуштийликнинг келиб чиқиши, Искандар Зулқарнайннинг юртимизга истилоси, арабларнинг Ўрта Осиёга бостириб кириши замирида ҳам қайсидир маънода, маънавият билан боғлиқ масалалар ётганини қайд қилиб ўтди.

Ҳамза номидаги ўзбек давлат академик драма театрининг истеъдодли актёри Ёдгор Саъдиевнинг мухлислар билан учрашуви бу ерга тўпланганлар учун катта маънавий озуқа бўлди.

Саволлар узатилаверди.

Актёр эса бу саволларга гоҳ ҳазил аралаш, гоҳ ўйчан, гоҳ жиддий, гоҳо эса образга киришган ҳолда жавоб қайтарар, залда эса баъзан жонланиш, баъзан енгил кулги, баъзан эса таниқли санъаткорнинг ҳаётга, жамиятга, одамларга муносабатини билишдан сўнгги жимлик ҳукмрон буларди.

— Қайси таомни яхши кўрасиз? — деб савол берди мухлислардан бири.

— Паловхонтўрани, — жавоб берди Ёдгор Саъдиев. — Рузадорман. Ҳар куни саҳарликда ош ейман. Тахминан тонгги соат 5 дан 10-15 дақиқа ўтганда, бизникида ош тайёр. Рузадорларни ошга таклиф қиламан. Аммо-лекин ўзим ҳам жуда пазандаман, айниқса, ошни қийвораман.

Саволларнинг кети узилмасди.

Эркин, дилтортар суҳбатни кимнинг ҳам тарк этгиси келади.

Ана, буни ҳам маънавият дейдилар.

Ҳ. КУЗМЕТОВА.

Ҳунар-техника таълими

«УСТАЛАРГА УЯТ БЎЛАДИ»

дейди Баҳром Эшонқулов. У Боёвут туманидаги ҳунар лицейида ишлаб чиқариш устаси.

— Баҳром, нима учун сиз ишлаб чиқариш усталари маош камлигидан, моддий қийинчиликлардан нолишса уят бўлади, деган фикрга келдингиз?

— Ахир, усталарнинг қўлида ҳунари бор-ку?! Агар шу ҳунарга озгина тадбиркорлик, ишчанлик қўшилса устаман, деганнинг ошиғи олчи. Нима учун? Бунинг сабабини теварак-атрофимизга андак диққат билан разм солсак, дарҳол англаб етамиз. Айни пайтда шаҳар ва қишлоқларимизда қурилиш ишлари кўплаб амалга оширилмоқда. Икки қаватли данғиллама уй-жойлар, хусусий фирмалар, қўшма корхоналарга тегишли серсавлат офислар, идоралар қадамимизда учрайди. Буларни ким қурган, деб ўйлайсиз? Албатта, бизга ухшаган оддий усталар-да. Бундай ишларга яхшигина ҳақ тўланиши ҳеч кимга сир эмас...

— Баҳром, сиз ўзингиз қандай тадбиркорлик ишларини олиб бораяпсиз?

— Мен ўзим ишлайдиган Боёвут туманидаги ҳунар лицейидан бир гуруҳ ўқувчиларимни йиғиб, бригада тузганман. Ҳар қандай қурилиш ишларини бажариш қўлимиздан келади. Лекин асосий ҳунаримиз ганчкорлик. Буюртмалар жуда кўп. Шу нуқтаи назардан қарасак, қуриниб турибдики, даромадимиз ҳам чакки эмас...

— Баҳром, сизлар дарс пайтида буюртмачиларникига бориб ишлайсизларми, ё...?

Асосан, дам олиш кунлари. Лекин, баъзи бир қуруқ маърузалар ўрнига ҳам буюртма бўйича ишга чиқиб кетган пайтларимиз ҳам бўлган. Ахир, ўқувчи ҳунарни асосан амалий машғулотда ўрганадида...

ИЛОВА: Дарвоқе, Баҳром Эшонқулов билан ҳунар таълими малака ошириш институтида танишдик. Биз, яъни «Маърифат» газетасининг бир гуруҳ ижодий жамоаси у ерда малакасини ошираётган, республикамизнинг турли вилоят ва туманларидан келган ҳунар таълими ходимлари билан учрашишга, ўзаро фикр алмашишга борган эдик. Учрашувимиз анча фаол ва қизиқарли руҳда ўтди. Ҳунар таълими ходимлари газетамизда ёритилаётган мақолалар юзасидан ўз фикрларини, таклифларини билдиришди.

Луқмон БЎРИЕВ, «Маърифат» мухбири.

Спорт

МУВАФФАҚИЯТ

Ўқувчиларнинг қишки таътил кунларида Республика Усмирлар олий спорт маҳорати мактабида спортнинг баскетбол, бадминтон, дзюдо, бокс, тўппончадан отиш турлари бўйича ўтказилган халқаро мусобақа ниҳоясига етди.

— Қизғин ўтган беллашувларда республикамизнинг ўн беш вилоятидан келган 156 нафар ўқувчилар билан биргаликда қўшни Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркманистон ҳамда МДҲ давлатларидан келган ёш спортчилар ҳам қатнашдилар, — дейди биз билан суҳбатда халқ таълими вазирлиги жисмоний тарбия ва спорт бўлими бош назоратчиси Марат Шокиров.

— Қизғин курашлардан сўнг мусобақа ғолиблари ва совриндорлари аниқланди. Спортнинг бокс тури бўйича ўтказилган беллашувларда С. Бобоев (Бухоро), Ж. Рустамов (Қарши), Е. Жаннаберганов (Чирчиқ), У. Қултаев (Урганч), Б. Азимов (Жиззах), К. Аҳмадалиев (Андижон), У. Аҳмедов (Тошкент), О. Бобожонов (Чирчиқ), Н. Юсупов (Тошкент), Р. Рустамов (Қарши), Б. Исматов (Тошкент), С. Раҳматов (Бухоро), З. Абдувалиев (Тошкент), Х. Сатторов (Андижон), Д. Баратов (Қамаши), Ж. Очилов (Қарши), А. Бекмуродов (Тошкент) ғолиблик шоҳсупасига кўтарилди. Умумкоманда ҳисобида мамлакатимиз ёш боксчилари 17 вазн тоифасида ғолибликни қўлга киритишди. Шунингдек, спортнинг бадминтон тури бўйича ҳам ҳамюртларимиз барча совриндор ўринларни эгаллашди. Мерганлик тури бўйича эса ҳаммаси бўлиб 118 та спортчи иштирок этди. Биринчи ўринни 50 метрлик нишонга отиш бўйича ҳамюртимиз А. Сушинский 585 очко билан эгаллади.

Пойтахтимизнинг Юнусобод туманидаги 288-ўрта мактабнинг спорт залида бўлиб ўтган дзюдочилар баҳсида ҳам ўзбекистонликлар ғолибликни қўлга киритишди. Шундай қилиб, мазкур беллашувда мамлакатимиз спорт мактаби тарбияланувчилари муваффақиятли иштирок этиб, фахрли ўринларга сазовор бўлишди.

Халқаро мусобақа ниҳоясида ғолибларга фахрий ёрлиқ ва дипломлар тантанали равишда топширилди.

У. АКТАМОВ.

Кўнгил бағишлари

* * *

Излаганим юлдузим,
Кўзлаганим юлдузим.
Энди қайга учдинг деб,
Бўзлаганим юлдузим.

Севги ажиб ҳис экан,
Дилдан ўчмас из экан.
Муҳаббатсиз бу ҳаёт
Баҳори йўқ куз экан.

Порлаганинг — ёдимда,
Чорлаганинг — ёдимда.
Бўлмасмиди умрбод
Ёниб турсанг ёнимда...

Бедор этар хаёлинг,
Ҳумор этар висолинг,
Туплар боқсам самога,
Дилим ўртар тимсолинг.

* * *

Зор-зор дилим, зор дилим,
Кўрганинг озор дилим.
Кўнгли ярим дунёда
Қайғуга бозор дилим.

Ойлар ўтар, йил ўтар,
Ичимда армон ётар.
Ғаним отган тошлари
Кўксимга ёмон ботар.

Билмам, недур гуноҳим?
Ғамга туташ нигоҳим.
Кўкда учган юлдузлар —
Дилдан сачраган оҳим.

* * *

Сени кўргим келади,
Ўйларимда тиним йўқ.
Кўзларингни соғинмай,
Ўтган бирор куним йўқ.

Ғарқ бўламан кечалар
Ҳижрон қуйган бодага.
Тонгда сирлар айтаман,
Боғдаги шаббодага.

Мажнунтоллар бош эгар,
Йўлдай узун сочлари.
Учиб кетар хавотир —
Кўнглим қалдирғочлари.

Кўкда қатор турналар,
Солиб ўтар арғамчи.
Билолмайман Моҳируй,
Қай биримиз алдамчи?!

Содиқ АБДУ САЛОМ, Хатирчи тумани.

Кутлов

ЭЗГУЛИККА ЙЎҒРИЛГАН УМР

Бу тириклик дунёсининг ичида ҳар бир инсон бир дунё.

Алқисса, у дунёлар тасарруфида Эзгулик деган бир маъво яшайди. Биз эзгулик ҳақида кўп гапирамиз-у, бу сўз вазнининг нақадар оғирлигини кўпчилигимиз илғай олмаймиз. Эзгулик бу кўнгил мамлакатининг хазинаси, одамийлик дунёсининг шамсидир. Демак, кимдаки эзгулик юрак мулкига айланмаган экан, у ҳали мукаммал инсон бўла олмабди.

Воажаб, бу хил фикрлар оқ қоғозга тўкилаётганда кўнгил деразасидан бир савол мўралайди.

Айтинг-чи, эзгуликни, бу кўнгил эҳромини, бу улуғвор ҳислатни сизга ким танитади? Қалбингизга ким жойлайди?

Тўғрисини айтсам, юқоридаги барча фикрларни Исомиддин ака Каромовнинг таржимаи ҳолини ўқиб, ичидан териб олдим. Азиз ўқувчи, сиз ҳам бу исму-шариф соҳиби билан танишишингиз мумкин.

Гар йўлингиз тушиб Қашқа элларига сайру-саёҳат қилар бўлсангиз, воҳанинг фусункор, айрича табиатли Касби деган тумани бор. Қаҳрамонимиз Исомиддин ака худди ана шу манзилда умргузаронлик қилади.

Эътиборлиси шундаки, у киши умрининг ярмидан кўпини ўқитувчилик билан ўтказди. Бугун кўплаб шогирдлар устози. Исомиддин Каромов ушбу тумандаги 1-ўрта мактаб директори.

Ҳамон эсида. Бундан роппароса йигирма олти йил илгари Қарши педагогика институтининг тарих факультетини сиртдан тамомлагач, мазкур мактабга оддий ўқитувчи бўлиб ишга келган эди. Мана, бугун обрўли раҳбар. Бундан ташқари ўтган шошқалоқ йиллар давомида тумандаги Ойбек номидаги ўрта мактабга ҳам ўн йил раҳбарлик қилди. Эҳ-ҳе, оддий ўқитувчиликдан раҳбарликкача бўлган йўл... Бу йўлларнинг заҳматлари кўплигини Исомиддин аканинг чеҳрасида гуллаган ажинлар сўзлаб турибди.

Фикримча, Исомиддин ака Каромовнинг фаолиятига ортиқча чизги беришга ҳожат бўлмаса керак. Негаким, иш фаолиятининг ярмини раҳбарлик лавозимида ўтаб келган инсоннинг қиёфаси барчага аён.

Дарвоқе, Каромовлар оиласини туманда кўпчилик ҳурмат билан тилга олишади. Сабабики, оиладан кўплаб зиёлилар, журналистлар, таниқли актёрлар етишиб чиққанлар. Айни пайтда ҳам оиланинг барча аъзолари эл хизматида. Исомиддин аканинг турмуш ўртоғи Махфират опа, қизлари Дилфуза, Нилуфар, жиянлари Бахтиёр, Раҳматилла, Исматилла, Гулбаҳор, келинлари Султонпошша, Зиёдахон, Маҳфузахонлар ҳам ўқитувчилик касбини эгаллаганлар. Бугун оиланинг саркори, саксон ёшли Зубайда ая эса элюртга, ўғил-қизларига, сонини ўзи ҳам билмайдиган невара-чевараларига Оллоҳдан омонлик тилаш билан овора.

Дарҳақиқат, яна нима ҳам дердик. Исомиддин ака Каромовга дилимиздаги эзгу тилакларимизни армуғон этиб, ёшлар шуурига эзгулик улашишдек савобли ишларида омадлар тилаб қоламиз.

Алишер НАЗАР.

Ма'рифат

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси.

Бош муҳаррир Ҳалим САИДОВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
Рақам ва далилларнинг ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.
МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб — 36-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 36-55-58.
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.
Навбатчилар: Ҳулкар ТЎЙМАНОВА, Улуғбек ЖУМАЕВ.

ИНДЕКС: 64595 Буюртма Г.-089.Тиражи 48.620. Ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2 босишга топшириш вақти — 20.00. Топширилди—19.00. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
1 2 3 4 5 6